

Sammanfattning

I betänkandet behandlas proposition 2000/01:3 *Forskning och förnyelse* och regeringens skrivelse 2000/01:28 *Resursfördelningen inom Vetenskapsrådet*, motionsyrkanden med anledning av propositionen och skrivelsen samt vissa motionsyrkanden från den allmänna motionstiden. Utskottet tillstyrker regeringens förslag och avstyrker motionsyrkandena.

I propositionen redovisar regeringen forskningspolitikens inriktning under åren 2001–2003. En utgångspunkt för forskningspolitiken är behovet av kraftsamling inom strategiska forskningsområden och stimulans till tvär- och mångvetenskaplig forskning. Propositionen anger åtta prioriterade forskningsområden: biovetenskap och bioteknik, informationsteknik och IT-forskning, materialvetenskap, humaniora och samhällsvetenskap, utbildningsvetenskap, konst, vårdvetenskap samt miljö och hållbar utveckling.

För att möta kommande pensionsavgångar och det ökande behovet av forskarutbildade görs satsningar på forskarutbildning i form av 16 nya forskarskolor inom områden som anges i propositionen. Forskarskolorna skall drivas av de universitet som regeringen bestämmer, i samverkan med vissa andra lärosäten. Forskarskolorna bidrar på så sätt till att samarbetet mellan lärosätena utvecklas och stärks.

Förslag läggs fram om att i högskolelagen föra in en ny paragraf som innebär att vetenskapens trovärdighet och god forskningssed skall värnas i universitetens och högskolornas verksamhet.

Riksdagen har redan beslutat om en ny myndighetsorganisation för forskningsfinansiering, som inrättas den 1 januari 2001. I propositionen ges fördjupade riktlinjer för de nya myndigheterna Vetenskapsrådet, Forskningsrådet för arbetsliv och socialvetenskap, Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande samt Verket för innovationssystem.

Moderaterna, Kristdemokraterna, Centerpartiet och Folkpartiet har en gemensam reservation i fråga om utarbetandet av och innehållet i regeringens forskningspolitiska förslag. Reservationer från ett eller flera av dessa partier finns också på andra punkter. Vänsterpartiet har en reservation.

Regeringen har i proposition 2000/01:3 Forskning och förnyelse föreslagit

1. att riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i högskolelagen (1992:1434),
2. att riksdagen godkänner vad regeringen förordar om den framtida inriktningen av den nya myndighetsorganisationen för forskningsfinansiering (kapitel 7.1, 7.2, 7.3, 7.4 och 7.5),
3. att riksdagen godkänner vad regeringen förordar om samarbete inom forskarutbildningen genom forskarskolor (kapitel 8.3.1).

Skrivelsen

Regeringen har i skrivelse 2000/01:28 Resursfördelningen inom Vetenskapsrådet berett riksdagen tillfälle att ta del av vad som anförts i skrivelsen.

Motionerna

Motioner med anledning av proposition 2000/01:3

2000/01:Ub1 av Johan Lönnroth (v) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut: Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om att humanioras andel av anslagen inom det humanistiska och samhällsvetenskapliga anslagsområdet inom en tioårsperiod skall öka till hälften.

2000/01:Ub2 av Sinikka Bohlin (s) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut: Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om vikten av forskning om människors miljöbeteende.

2000/01:Ub3 av Elisabeth Fleetwood och Leif Carlson (m) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut: Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om undantag från höjningen av det nuvarande omkostnadspåslaget samt att den nuvarande befrielsen från lokalhyra kvarstår.

2000/01:Ub4 av Yvonne Andersson m.fl. (kd) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om ändring av inriktning på forskningspolitiken.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om vikten av att forskningen är värdeförankrad i västerländsk humanism och kristen etik.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om att uppvärdera den humanistiska forskningen.
4. Riksdagen begär att regeringen låter utreda konsekvenserna av obalansen i medelstilldelning mellan naturvetenskap och teknik å ena sidan, och samhällsvetenskap och humaniora å andra sidan, samt att i denna utredning också beakta den medicinska forskningens situation.

5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att karriärvägarna inom forskningen måste anpassas så att familjebildning och yrkeskarriär kan förenas.

6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om forskarutbildningen.

7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att den fria grundforskningen skall garanteras.

8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att utbyggnaden av forskningen skall ske i jämn och hög takt.

9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att åtgärda förväntad lärarbrist.

10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om vikten av ett genusperspektiv på forskningens villkor.

11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att popularisera forskningsresultat så att de blir tillgängliga för medborgaren.

2000/01:Ub5 av Marietta de Pourbaix-Lundin (m) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om det oacceptabla med ytterligare förseningar då det gäller nytt primatus.

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om preciseringar då det gäller insiktsfullt och generöst förhållningssätt vad det gäller omsorgen om försöksdjur.

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om genomlysning av behovet av den forskning som sker vid Smittskyddsinstitutet (SMI).

2000/01:Ub6 av Bo Lundgren m.fl. (m) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

1. Riksdagen avslår förslaget om en bestämmelse i högskoleförordningen innebärande skyldighet för varje universitet och högskola med vetenskapsområde att anordna utbildning av handledare inom forskarutbildningen.

2. Riksdagen avslår förslaget om en bestämmelse i högskolelagen innebärande att vetenskapens trovärdighet och god forskningssed skall värnas i universitetens och högskolornas verksamhet.

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om positiv särbehandling.

4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om statens roll i forsknings- och utvecklingsarbete.

5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om uppföljning av mål och riktlinjer inom forskningspolitiken.

6. Riksdagen avslår förslaget om riktade resurser till prioriterade forskningsområden i enlighet med vad som anförs i motionen.

7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om koncentration av resurser till regioner, forskningsområden och forskningsutförare som redan i dag håller hög klass.

8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en fördelning av forskningsresurser baserad på regionalpolitiska skäl.

9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om universitetens och högskolornas roll i samhället.

10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om ökade forskningsanslag och ökade anslag till grundutbildningen.

11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om organisationen för forskningsfinansiering.

12. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att ombilda två universitet/högskolor till fristående universitet/högskolor i stiftelseform.

13. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om avpolitisering av forskningen.

14. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om forskarskolor.

15. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om det svenska arbetet för att eliminera byråkrati och politisering inom EU:s sjätte ramprogram.

2000/01:Ub7 av Hans Hjortzberg-Nordlund och Göran Lindblad (m) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut: Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag om etablering av ett mångdisciplinärt centrum för nanoteknologi och nanobiologi vid Göteborgs universitet och Chalmers tekniska högskola samt att erforderliga medel ställs till förfogande.

2000/01:Ub8 av Ulf Nilsson m.fl. (fp) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att riksdagen skall besluta om fördelning av medel till Vetenskapsrådet på anslagsposter.

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att avslå förslaget till detaljfördelning av nytillkomna medel till Vetenskapsrådet.

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att centralt planerade forskarskolor inte skall inrättas.

4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om redovisning av vad indirekta kostnader vid extern finansiering skall beräknas på.

5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en strategi för att stärka humaniora.

6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om principer för de s.k. småämnenas ställning.

2000/01:Ub9 av Barbro Hietala Nordlund m.fl. (s) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av åtgärder för utvecklandet av innovationssystem för forskning och fönyelse av offentlig sektor.

2. Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag till förändringar i högskoleförordningen så att den omfattar och meriterar den bredare och allsidiga kompetens hos forskarna som samverkan kräver.

2000/01:Ub10 av Michael Hagberg och Inge Carlsson (s) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut: Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anföras om viltforskningen.

2000/01:Ub11 av Sonja Fransson m.fl. (s) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anföras om att inom en nära framtid inrätta en nätverksbaserad forskarskola i vårdvetenskap i Västsverige.

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anföras om att vårdhögskolan därvid bör vara Göteborgs universitet i samarbete med Karlstads universitet med följande partnerhögskolor: Högskolorna i Borås, Halmstad, Skövde, Trollhättan/Uddevalla, Hälsohögskolan i Jönköping samt Nordiska hälsovårdshögskolan.

2000/01:Ub12 av Lennart Daléus m.fl. (c) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anföras om att införa en kvalificeringstrappa för högskolorna.

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anföras om att utarbeta en strategi som anger hur rekryteringen av högskolelärare kan ökas.

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anföras om användningen av resurstillskottet till Vetenskapsrådet under den kommande perioden.

4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anföras om att de fasta forskningsresurserna till högskolor och universitet skall öka i såväl reella som relativa termer.

5. Med avslag på regeringens förslag bör riksdagen begära nytt förslag hos regeringen i linje med vad som i motionen anföras.

6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anföras om lägsta påslag för indirekta kostnader.

7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anföras om hur forskning inom humaniora och samhällsvetenskap långsiktigt kan stärkas.

8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anföras om forskarstuderandes sociala situation.

9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anföras om behovet av en samlad forskningsbudget.

10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anföras om fortsatt diskussion kring forskningsfrågorna.

2000/01:Ub13 av Martin Nilsson m.fl. (s) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut: Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anföras om forskning och forskarutbildning i hela landet.

2000/01:Ub14 av Ulf Nilsson m.fl. (fp) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut: Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om resurser till Vetenskapsrådet.

2000/01:Ub15 av Yvonne Andersson m.fl. (kd) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att regeringen bör återkomma till riksdagen med ett förslag på fördelningen av resurser för åren 2002 och 2003 och då samtidigt redovisa för fakultetsanslag till lärosäten och resurser till de forskningsfinansierande myndigheterna.

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att på sikt ändra resursfördelningen mellan naturvetenskap och teknik samt humaniora och samhällsvetenskap.

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att klargöra skälen för fördelningen av forskningsresurser.

4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att säkerställa den fria grundforskningen genom medelstilldelning.

2000/01:Ub16 av Sofia Jonsson m.fl. (c) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut: Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om fördelning inom anslaget 26:1 Vetenskapsrådet: Forskning och forskningsinformation.

2000/01:Ub17 av Beatrice Ask m.fl. (m, kd, c, fp) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut: Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om utarbetandet av och innehållet i regeringens forskningspolitiska förslag.

Motioner från allmänna motionstiden 2000

2000/01:Ub260 av Bo Lundgren m.fl. (m) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

22. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om ett nationellt institut för hälsa och medicin med särskilt ansvar för bioteknik.

2000/01:Ub404 av Kerstin Heinemann (fp) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut: Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av forskning om flyktingars och invandrades psykiska hälsa.

2000/01:Ub436 av Ronny Olander och Bengt Silfverstrand (s) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut: Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av mer forskning och statistik inom arbetsmiljöer med organiska lösningsmedel.

2000/01:Ub446 av Charlotta L Bjälkebring (v) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut: Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening att fritid noteras som ett angeläget forskningsområde för det nya forskningsrådet för arbetsliv och socialvetenskap.

2000/01:Ub457 av Ulla-Britt Hagström (kd) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut: Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en utredning om forskning kring läkemedel och framtida vinster av läkemedelsförsäljning.

2000/01:Ub458 av Per-Samuel Nisser och Ola Karlsson (m) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut: Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om möjligheten för högskolor och universitet att bilda holdingbolag.

2000/01:Ub465 av Yvonne Ångström m.fl. (fp, kd, c) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut: Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av tre centrum för högpresterande datorsystem.

2000/01:Ub472 av Lisbet Calner och Märta Johansson (s) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut: Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om utbildning och forskning inom friluft- och fritidsområdet.

2000/01:Ub496 av Karin Olsson m.fl. (s) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut: Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om forskning med anknytning till den sociala ekonomin.

2000/01:Ub514 av Eva Arvidsson och Christina Axelsson (s) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut: Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av att forskning initieras som kan ge svar på vilka men barn kan få senare i livet om modern fått metadon under graviditeten.

2000/01:Ub806 av Ewa Larsson m.fl. (mp) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av mer forskning kring kopplingen hälsa och friskvård.

2000/01:Ub820 av Ulf Nilsson m.fl. (fp) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att ledamöter i forskningsstiftelser skall utses inom vetenskaps-samhället.

9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att politiker inte skall kunna fatta beslut om vetenskapliga prioriteringar.

2000/01:K291 av Britt-Marie Danestig m.fl. (v) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om relationen mellan vetenskap och politik.

2000/01:Ju724 av Tasso Stafilidis m.fl. (v, s, c, fp, mp) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

25. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om forskning om homosexualitet, bisexualitet samt transvestism och transsexualism.

2000/01:L459 av Ana Maria Narti m.fl. (fp) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

18. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om forskning om homo- och bisexuellas och transpersoners situation m.m.

2000/01:So372 av Leif Carlson (m) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut: Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om behovet av nationell och långsiktig uppföljning och utvärdering av läkemedel till kroniskt sjuka.

2000/01:Kr524 av Birgitta Sellén m.fl. (c) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om att Vetenskapsrådet, universitet och högskolor i samverkan med olika institutioner bör satsa mer på forskning om värdet av idrott och motion och dess hälsomässiga och sociala betydelse.

2000/01:N243 av Inger Strömbom m.fl. (kd) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om forskningens betydelse för näringen.

2000/01:N383 av Matz Hammarström m.fl. (mp) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om lokaliseringen av högrepresterande datorsystem.

Utskottet

Inledning

Staten svarar för betydande insatser inom forskning och utvecklingsarbete. För innevarande år uppgår de statliga anslagen till dessa ändamål till 15 810 miljoner kronor. I det närmaste två tredjedelar av de statliga anslagen avser stöd till grundforskning och forskarutbildning. Stora statliga insatser görs också i form av forskning och utvecklingsarbete till stöd för olika samhällssektorer som industrin, transportväsendet, energiförsörjningen, jordbruket, sjukvården, försvaret etc. Betydande satsningar på forskning görs kring de för sektorerna övergripande miljöfrågorna. Också med andra offentliga me-

2000/01:UbU6

del, bland annat forskningsstiftelsernas, finansieras omfattande forskningsinsatser. Enligt den senaste OECD-statistiken, från 1997, är Sverige näst efter USA det land i OECD som avsätter mest offentliga medel per invånare till forskning och utvecklingsarbete. Även det svenska näringslivet avsätter stora resurser till forskning och utvecklingsarbete. Tyngdpunkten ligger här på utvecklingsarbete. Sammantaget innebär detta att Sverige är det land i världen som avsätter störst andel – cirka fyra procent – av bruttonationalprodukten till forskning och utvecklingsarbete. De svenska insatserna, såväl de offentliga som de privata, har ökat under hela 1990-talet medan ökningarna i t.ex. de största forskningsnationerna i Europa har varit mer begränsade.

Sedan början av 1980-talet lägger regeringen en gång per valperiod fram en proposition där frågor rörande forskning och utvecklingsarbete men också forskarutbildning ges en övergripande och samlad behandling. Propositionen 2000/01:3 Forskning och förnyelse är en sådan proposition. Propositionen ger en faktabakgrund om forskningens och forskningssystemets omfattning i Sverige med internationella utblickar. Mot denna bakgrund redovisar regeringen en rad strategiska insatser, bl.a. inom prioriterade forskningsområden. I propositionen ger regeringen också riktlinjer för den nya myndighetsorganisation för forskningsfinansiering som skall träda i kraft den 1 januari 2001. En central fråga i propositionen är forskarutbildningen. Här redovisas framför allt ett antal nya forskarskolor. Propositionen behandlar också frågor om högskolans anställda, högskolans samverkan med det omgivande samhället m.m.

I en skrivelse – skr. 2000/01:28 – har regeringen redovisat resursfördelningen inom den nya myndigheten Vetenskapsrådet.

Utbildningsutskottet har berett andra berörda utskott tillfälle att yttra sig över propositionen och motioner i anslutning till denna. Yttranden har inkommit från socialutskottet och näringsutskottet. Yttrandena bifogas detta betänkande.

Utarbetandet av och innehållet i regeringens forskningspolitiska förslag

Moderata samlingspartiet, Kristdemokraterna, Centerpartiet och Folkpartiet redovisar i motion 2000/01:Ub17 synpunkter på utarbetandet av och innehållet i regeringens forskningspolitiska förslag som de vill skall ges regeringen till känna.

De fyra partierna framhåller att forskningspolitiken är långsiktig till sin karaktär. Den borde därför vara föremål för breda politiska lösningar.

Propositionen Forskning och förnyelse är inte en forskningspolitisk proposition i ordets rätta bemärkelse, anser motionärerna. Den saknar såväl analys av nuläge och uppföljning av hittills gällande mål och strategier som övergripande bedömningar inför den kommande planeringsperioden. I stället för ställningstaganden i fundamentala frågor presenteras en stor mängd detaljförslag. Motionärerna avvisar detaljstyrningen.

Motionärerna framhåller vidare att det är förbluffande att, när regeringen i en skrivelse återkommer i frågan om fördelningen av Vetenskapsrådets re-

surser, inte heller denna skrivelse ger adekvat redovisning av regeringens ställningstaganden i grundfrågorna om fördelningen av resurser mellan olika forskningsområden respektive rollfördelningen mellan olika organ med ansvar för forskningsfinansieringen. Skrivelsen anger endast hur regeringen avser fördela anslaget till Vetenskapsrådet för det närmast kommande året. Underlaget för riksdagens beslut är således fortfarande synnerligen bristfälligt.

Utskottet avstyrker motionen.

Regeringens proposition innehåller grundläggande information om forskningen och forskningssystemet i Sverige vad gäller såväl de kvantitativa resursinsatserna som resultaten i form av publiceringar och citeringar samt kvaliteten i forskningen enligt de utvärderingar som gjorts. Propositionen pekar på att den svenska forskningen överlag bedöms hålla hög kvalitet. Samtidigt återges synpunkter från utvärderare av svensk forskning att vårt forskningssystem är behäftat med vissa strukturproblem som t.ex. bristande rörlighet. Regeringens bedömningar och långsiktiga förslag i propositionen anknyter enligt utskottets mening väl till fakta- och problemredovisningarna.

En central uppgift för statsmakterna är att svara för den övergripande fördelningen av resurser mellan forskningsområden. Regeringen har här genom propositionen och den särskilda skrivelsen gett underlag för riksdagens beslut. Det är regeringens avsikt att den i skrivelsen om resursfördelning inom Vetenskapsrådet föreslagna fördelningen av medel skall vara bas för fördelningen mellan olika anslagsposter för budgetåren 2002 och 2003, med undantag för nationella anläggningar och vissa internationella åtaganden. Det pågående arbetet i Regeringskansliet bedrivs med inriktningen att Vetenskapsrådet skall inrättas fr.o.m. den 1 januari 2001.

Arbetet med att forma en ny myndighet av en sådan karaktär och med sådana uppgifter är dock inte slut i och med det. Efter det att organisationskommittén avlämnat sin slutrapport till regeringen den 31 mars 2001, och arbetet inom Vetenskapsrådet börjat finna sina former, kan det finnas anledning att vidare se över bl.a. fördelningen av resurserna inom myndigheten, särskilt i beaktande av det uppdrag om de internationella åtagandena och nationella anläggningarna som regeringen avser att ge Vetenskapsrådet.

Propositionen behandlar ett stort antal frågor, vilket kan sägas ligga i sakens natur, när syftet är att spänna över ett så vitt fält som forskning, forskarutbildning och utvecklingsarbete. Vissa av de åtgärder som regeringen förordar, t.ex. etablerandet av nya forskarskolor, har med framgång prövats av flera lärosäten, t.ex. Blekinge tekniska högskola och Linköpings universitet. Det är dock, enligt utskottets mening, värdefullt att särskilt stöd kan ges till vidareutvecklingen av verksamheten inom de angelägna områden som regeringen anger.

Övergripande frågor

Moderata samlingspartiet påpekar – motion 2000/01:Ub6 yrkandena 4, 5, 7 och 10 – att man från regeringens sida inte har brytt sig om att definiera de forskningspolitiska målens innehåll, hur dessa skall mätas eller vilka mätmetoder som skulle kunna komma i fråga. Detta är en stor brist och urholkar

betydelsen av propositionen som forskningspolitiskt dokument. Den målstyrning som hittills bedrivits inom svensk forskningspolitik förefaller inte ha bidragit till att optimera fördelningen av forskningsmedel.

Övergripande mål i en moderat forskningspolitik: garantera förutsättningarna för en forskningsmiljö i världsklass; garantera forskningens frihet; skapa förutsättningar för utveckling och bibehållande av starka och självständiga forskningsinstitutioner; fokusera på grundforskning, forskarutbildning och postdoktoral verksamhet; satsa extra på de allra mest framstående forskarna och forskarlagen; ta ansvar för forskning och utveckling av omedelbar betydelse för statens egna verksamheter; ge goda förutsättningar för internationellt forskningssamarbete.

Resurser bör, enligt Moderaterna, koncentreras till regioner, forskningsområden och forskningsutförare som redan i dag håller hög klass. Att stärka och utveckla befintliga kunskapskluster är av central betydelse inte bara för de berörda regionerna utan för hela landets framtid. Forskningsresurser skall däremot aldrig fördelas av regionalpolitiska skäl. Fria, självständiga universitet tillhör de viktigaste institutionerna i kunskapssamhället. Universitet och högskolor måste ges möjlighet till en mer profilerad inriktning samt få ökade anslag.

Kristdemokraterna framhåller – motion 2000/01:Ub4 yrkandena 1, 7 och 8 – att en viktig utgångspunkt för modern forskningspolitik måste vara att den fria grundforskningen har en fundamental roll för samhällsutvecklingen. Staten måste ta sitt huvudansvar för den fria grundforskningen som på sikt är grundläggande också för näringslivets utveckling.

Kristdemokraterna vill ha en långsiktig utbyggnad av god kvalitet i en takt som ger de olika forskningsinstitutionerna förutsättningar att nå uppsatta mål. Forskningsinstitutionerna skall ha en rejäl grundfinansiering. Ytterligare medel skall kunna sökas genom forskningsråden. På så sätt förenas god basfinansiering med nationell konkurrens. Propositionen innebär en alltför stark styrning av såväl forskningen som forskarutbildningen.

Centerpartiet betonar – motion 2000/01:Ub12 yrkandena 9 och 10 – att, liksom en högkvalitativ forskning kräver öppenhet och kritisk granskning, kräver en framgångsrik och långsiktigt hållbar forskningspolitik en ständigt pågående diskussion. Centerpartiet förordar ett ständigt pågående arbete kring forskningsfrågorna, både mellan regeringen och de politiska partierna och mellan den politiska makten och företrädare för forskarsamhället.

En svårighet för forskningspolitiken är att samhället saknar överblick över de samlade offentliga forskningsresurserna och att prioritering av forskning därigenom blir svårare. En ordning bör prövas där all offentlig forskningsfinansiering redovisas i en samlad forskningsbudget.

Folkpartiet framhåller – motion 2000/01:Ub820 yrkandena 8 och 9 – att forskarna själva måste få formulera de problem som de skall studera i stället för att tvingas följa politiska modenycker om vad som för tillfället anses vara opportunt och samhällsrelevant. Vidare anser Folkpartiet att regeringen inte skall utse ledamöter i forskningsstiftelsernas styrelser. Styrelseledamöterna bör utses inom vetenskapssamhället, så att stiftelserna blir fristående som från början var tanken.

I motion 2000/01:K291 (v) yrkande 1 framhålls att det av regeringen beställda forskningsprogrammet om militär underrättelse- och säkerhetstjänst (MUST) har aktualiserat den principiella frågan om balansen mellan forskarstyrd och beställarstyrd forskning. Regeringsuppdrag skall inte vara av så specifik och avgränsande karaktär som MUST-programmet, betonar motionen.

U t s k o t t e t avstyrker motionsyrkandena.

Regeringen har i årets budgetproposition föreslagit att målet för politikområdet Forskningspolitik skall vara att Sverige skall vara en ledande forskningsnation, där forskning bedrivs med hög vetenskaplig kvalitet. Utskottet föreslår i betänkande 2000/01:UbU1 att riksdagen godkänner det föreslagna målet. Utskottet konstaterar samtidigt att målet anger en övergripande och långsiktig ambition för den svenska forskningspolitiken. I det fortsatta arbetet med att utveckla budget- och styrsystemet ligger självfallet också ett fortsatt arbete med precisering av målen för den statliga verksamheten.

Regeringen har i tidigare forskningspropositioner angett att staten har ett övergripande ansvar för att det svenska samhället utvecklar och tar till vara ny kunskap samt att staten har ett särskilt ansvar för att garantera forskningens frihet och för grundforskning och forskarutbildning. Detta är givetvis centrala statliga uppgifter också med avseende på förverkligandet av det nu angivna målet för forskningspolitiken.

Regeringens förslag i årets budgetproposition innebär en fortsatt successiv uppbyggnad av forskning och forskarutbildning under den kommande treårsperioden. Såväl universitet och högskolor som nationella forskningsfinansierande myndigheter tillförs ökade resurser.

Forskningspolitiken måste utformas med beaktande av flera samhälleliga krav. Utbyggnaden av högskolan i hela landet, som bl.a. skett i syfte att ge stöd åt den regionala utvecklingen, har visat sig få positiva effekter för forskningen. Det gäller såväl de sedan länge etablerade universiteten i t.ex. Umeå och Linköping och de nya universiteten som högskolorna. Forskning vid mindre och medelstora lärosäten har kunnat utvecklas framgångsrikt. Utbyggnaden av forskning i hela landet har också stor betydelse för möjligheterna att säkra hög kvalitet i grundutbildningen, rekrytering av forskarbegåvningar från olika lärosäten och lärosätenas samspel med det omgivande samhället. Självfallet måste ett övergripande krav vid fördelningen av forskningsresurser alltid vara att de statliga medlen kommer att kunna användas med uppfyllande av högt ställda krav på vetenskaplig kvalitet.

Bland annat genom det Forskningsforum, som kommer att inrättas inom Vetenskapsrådet, kommer det att bli möjligt att föra en bred diskussion om forskningsfrågor. Anknytningen till Vetenskapsrådet gör att diskussionerna kommer att kunna utgå från kvalificerat faktaunderlag.

De forskningspropositioner som regeringen regelbundet lägger fram ger en samlad bild av svensk forskning i internationellt perspektiv, som inte bara ligger till grund för riksdagens beslut utan också kan ge aktuell information till en bredare krets. Regeringen ser värdet av en sammanhållen bild av svensk forskning. Det är bl.a. ett skäl till att forskningsfrågorna samlats hos utbildningsministern. Enligt utskottets mening krävs för den samlade över-

blicken inte att alla anslag till forskning, forskarutbildning och utvecklingsarbete förs samman till en "forskningsbudget". Statistiska centralbyrån gör sammanställningar av såväl de statliga som andra forskningsinsatser, vilket gör att aktuell information finns tillgänglig också för år när forskningspropositioner inte läggs fram.

Svenska universitet och högskolor har en mycket hög grad av självbestämmande. Det gäller även de nationella forskningsfinansierande myndigheterna och, i än högre grad, forskningsstiftelserna. I detta ligger ansvar för att, inom ramen för statsmakernas övergripande beslut, lägga upp verksamheten så att den med upprätthållande av hög vetenskaplig kvalitet svarar mot krav på såväl bredd som profilering. Vetenskapsrådets uppgifter kommer att bl.a. omfatta att tillsammans med lärosätena stödja profileringen inom högskolans forskning.

Utskottet anser inte att någon ändring skall göras i fråga om sättet att utse ledamöter i forskningsstiftelsernas styrelser. Att styrelseledamöterna utses av regeringen utgör inget hinder för att forskningsstiftelserna är fristående, självständigt arbetande organ.

Sveriges forskningssamverkan med EU

Sverige har sedan 1994 deltagit som fullvärdig medlem i EU:s ramprogram för forskning och teknisk utveckling. Finansiering från EU har successivt fått ökad betydelse för svensk forskning och utvecklingsarbete, såväl inom universitet och högskolor som inom näringslivet. Eftersom EU finansierar högst hälften av projektkostnaderna förutsätter EU:s bidrag medfinansiering med minst lika stora nationella resurser.

Förberedelserna för ett nytt – sjätte – ramprogram för forskning och utveckling har inletts.

Regeringen redovisar i propositionen bedömningen att de nya myndigheterna för forskningsfinansiering bör ta ett särskilt ansvar för att bevaka möjligheterna att via den egna verksamheten och den nationella forskningsfinansieringen främja det svenska deltagandet i EU:s ramprogram. Universitet och högskolor bör även ta ett större ledningsmässigt ansvar för att nå bästa möjliga projekthantering av sitt engagemang i ramprogrammen.

Regeringen redovisar vidare som sin bedömning att Sverige bör arbeta för att EU:s sjätte ramprogram ges dels en grundläggande struktur som möjliggör mer samlade forskningsinsatser, dels en huvudsaklig inriktning på vissa forskningsområden samt på åtgärder för innovation av betydelse för små och medelstora företag. En förstärkning av grundforskningens ställning inom programmet skall eftersträvas.

Moderata samlingspartiet framhåller i motion 2000/01:Ub6 yrkande 15 att Sverige måste arbeta för att EU:s sjätte ramprogram stimulerar till fri och obunden forskning och motverka byråkratisering och politisering.

U t s k o t t e t föreslår att riksdagen avslår motionsyrkandet.

Utskottet utgår från att regeringens arbete med frågor rörande forskningssamarbetet inom EU och EU:s sjätte ramprogram för forskning vägleds av strävan att såväl EU:s som de nationella resurserna för forskning och ut-

veckling skall utnyttjas på bästa sätt. I detta ligger självfallet bl.a. att sträva efter att formerna för beslutsfattandet blir rationella.

Regeringen har i november i år för samråd med EU-nämnden redovisat de ståndpunkter som Sverige på nuvarande stadium av förberedelser och planeringsarbete intar i fråga om det fortsatta forskningssamarbetet. EU-nämnden har godkänt vad regeringen förordat.

De svenska ståndpunkterna utgår från att det sjätte ramprogrammet skall utgöra huvudinstrumentet för det fortsatta forsknings- och utvecklingssamarbetet. Sverige avvisar varje tanke på överstatliga åtgärder i detta arbete eller över huvud taget inom forskningspolitiken. Varje land skall självt ansvara för sin forskningspolitik. Utifrån denna utgångspunkt välkomnar Sverige möjligheterna att med hjälp av ramprogrammet skapa incitament för och stödja samarbete genom informationsutbyte, "benchmarking", stöd till nätverksbyggande mellan nationella program, utvecklande av metoder för att peka ut "centers of excellence", undanröjande av hinder för forskares rörlighet osv.

Sverige ser positivt på möjligheterna att öppna nationella forskningsprogram för ett närmare inbördes samarbete i de fall berörda ansvariga forskningsråd eller andra forskningsfinansiärer själva ser fördelar i detta. Sådant samarbete kan ges incitament och stöd genom ramprogrammet. En tydlig gräns måste dock dras vid åtgärder som skulle kunna medföra okontrollerade budgeteffekter, t.ex. genom att utländska forskare fritt skulle få söka medel ur den svenska forskningsbudgeten för att utföra forskning i sitt eget land.

Det sjätte ramprogrammet planeras innebära att arbetsformerna ändras från en verksamhet med många enskilda, mindre projekt inom ett flertal forskningsområden till en koncentration på några få forskningsområden, av gemensam angelägenhet för EU-länderna och en koncentration till färre mer långsiktiga, enskilda projekt.

De områden som anförts som tänkbara tematiska områden för EU:s ramprogram (t.ex. postgenomisk forskning, forskning om "de stora sjukdomarna", nanoteknologier, informationssamhället, luftfart och rymd, forskning förknippad med tillämpningen av försiktighetsprincipen och för hållbar utveckling) ligger väl i linje med de prioriteringar som regeringen angivit i den forskningspolitiska propositionen.

Prioriterade forskningsområden

Propositionen

Sveriges och svensk forsknings utgångsläge inför framtiden är gott. Framstående forskning bedrivs inom vetenskapsområdena medicin, naturvetenskap, teknik, samhällsvetenskap och humaniora, en forskning som måste få fortsatt offentligt stöd. Regeringen framhåller i propositionen att det finns behov av kraftsamlingar inom vissa forskningsområden, inte minst av tvär- och mångvetenskaplig natur. I propositionen anges vissa prioriterade områden. Regeringen betonar emellertid samtidigt att behovet av fokusering inte får drivas så långt att andra forskningsområden, som för närvarande inte bedöms vara av samma strategiska betydelse, får betydligt sämre villkor. Eftersom det är svårt att veta vilka områden som i framtiden kan bli de mest betydelsefulla

behöver fortfarande en betydande bredd präglad av den svenska forskningen och forskningsfinansieringen. Detta är också angeläget mot bakgrund av den högre utbildningens behov.

Regeringen redovisar för perioden 2001–2003 resursförstärkningar till åtta prioriterade områden enligt följande sammanställning. Förslag från regeringen med anledning av dessa prioriteringar återfinns i budgetpropositionen för 2001.

(miljoner kronor)

Biovetenskap och bioteknik	120
Informationsteknik och IT-forskning	120
Materialvetenskap och materialteknik	35
Humaniora och samhällsvetenskap	128
Det konstnärliga området	20
Utbildningsvetenskap	114
Vård- och omsorgsforskning	35
Miljö och hållbar utveckling	20 + 23

I beloppen ingår medel till forskarskolor inom respektive område.

Motionerna

Moderata samlingspartiet betonar i motion 2000/01:Ub6 yrkande 6 att det finns behov av kraftsamling och fokusering kring forskningsområden som biovetenskap, bioteknik, bioinformation IT m.m. Detta skall dock inte lösas genom att regeringen gör centrala öronmärkningar. Det är direkt olämpligt att regering och riksdag detaljstyr denna typ av satsningar ner på enstaka miljoner kronor. Motionärerna vill därför att riksdagen avslår förslag om riktade resurser till prioriterade forskningsområden.

Kristdemokraterna vill enligt motion 2000/01:Ub4 yrkande 4 att regeringen låter utreda konsekvenserna av obalansen i medelstilldelning mellan naturvetenskap och teknik å ena sidan och samhällsvetenskap och humaniora å andra sidan samt att i denna utredning också beaktas den medicinska forskningens situation.

Centerpartiet framhåller i motion 2000/01:Ub12 yrkande 7 att det är angeläget att ökade resurser till teknik, medicin och naturvetenskap balanseras av ökningarna också till samhällsvetenskap och humaniora. Regeringen bör, enligt motionen, till vårpropositionen 2001 återkomma med förslag till hur forskning inom humaniora och samhällsvetenskap långsiktigt kan förstärkas.

Några motioner talar särskilt för förstärkningar till humaniora. Centerpartiet vill i motion 2000/01:Ub4 yrkande 3 att den humanistiska forskningen skall uppvärderas. Folkpartiet framhåller i motion 2000/01:Ub8 yrkande 5 att behovet av och intresset för humanistisk forskning blir allt större. En strategi för att stärka humaniora bör utarbetas. Motion 2000/01: Ub1 (v) vill att humanioras andel av anslagen inom det humanistiska och samhällsvetenskapliga anslagsområdet inom en tioårsperiod skall öka till hälften.

Motion 2000/01:Ub2 (s) vill att vikten av forskning om människors miljöbeteende ges regeringen till känna.

Regeringen bör, enligt motion 2000/01:Ub7 (m), lägga fram förslag om att etablera ett mångdisciplinärt centrum för nanoteknologi och nanobiologi vid Göteborgs universitet och Chalmers tekniska högskola samt om att erforderliga medel ställs till förfogande.

Enligt motion 2000/01:Ub404 (fp) behövs ett forskningsprogram om flyktingars och invandrades psykiska hälsa. Ansvaret för detta bör förläggas till Karolinska institutet.

Motion 2000/01:Ub436 (s) förespråkar mer forskning och statistik om arbetsmiljöer med organiska lösningsmedel.

Motionärerna i motion 2000/01:Ub514 (s) vill att forskning initieras som kan ge svar i fråga om vilka men barn kan få senare i livet om modern fått metadon under graviditeten.

Motion 2000/01:So372 (m) framhåller behovet av nationell och långsiktig uppföljning och utvärdering av läkemedel till kroniskt sjuka.

Regeringen bör, enligt motion 2000/01:Ju724 yrkande 25 (v, s, c, fp, mp) lägga fram förslag om hur forskning skall kunna stimuleras om homosexualitet, bisexualitet samt transvestism och transsexualism.

Också motion 2000/01:L459 (s) yrkande 18 vill se ökat stöd till forskning om homo- och bisexuellas och transpersoners situation m.m.

I motion 2000/01:Ub806 (mp) yrkande 7 framhålls behovet av mer forskning kring kopplingen hälsa och friskvård.

Enligt motion 2000/01:Kr524 (c) yrkande 6 har samhället satsat för lite på forskning inom ett antal av de områden som berör idrottsrörelsen. Vetenskapsrådet samt universitet och högskolor i samverkan med olika institutioner bör satsa mer på forskning om värdet av idrott och motion och dess hälsomässiga och sociala betydelse (yrkande 6).

Motion 2000/01:Ub472 (s) vill stärka utbildning och forskning inom friluftsför- och fritidsområdet.

Motion 2000/01:Ub496 (s) vill uppmärksamma forskning med anknytning till den sociala ekonomin.

Forskningsens betydelse för turistnäringen framhålls i motion 2000/01:N243 (kd) yrkande 4.

Utskottets bedömning

Utskottet avstyrker motionsyrkandena.

Utskottet delar regeringens bedömning att det finns behov av kraftsamlingar inom vissa forskningsområden. Även i andra länder görs koncentrerade insatser inom särskilt prioriterade områden. I ett litet land som Sverige är det självfallet särskilt viktigt att fokusera på vissa områden för att resurserna skall kunna utnyttjas på bästa sätt.

På regeringens uppdrag har kunskaps- och forskningsstrategier utarbetats av universitet och högskolor, forskningsråd och andra forskningsfinansiärer samt andra myndigheter och organisationer med anknytning till forskningsområdet. I kunskaps- och forskningsstrategierna har redovisats såväl starka och svaga sidor i nuvarande forskning som bedömningar av forsknings- och resursbehov inför framtiden. Dessa strategidokument innebär att regeringen haft ett synnerligen kvalificerat underlag för sina övergripande prioriteringar.

Även om betydande belopp anvisas till forskning medger resurserna självfallet inte att alltför många områden utpekade som prioriterade. Regeringen har pekat ut åtta särskilt prioriterade områden: Biovetenskap och bioteknik, Informationsteknik–IT-forskning, Materialvetenskap och materialteknik, Humaniora och samhällsvetenskap, Det konstnärliga området, Utbildningsvetenskap, Vård- och omsorgsforskning samt Miljö och hållbar utveckling. Utskottet finner dessa prioriteringar väl avvägda.

De prioriterade områdena är breda forskningsområden. Den närmare omfattningen och inriktningen av insatserna inom dessa områden blir frågor för forskningsfinansierande myndigheter, universitet och högskolor, forskargrupper och enskilda forskare.

I ovan redovisade motionsyrkanden anges forskningsområden som förvisso också är angelägna. Som regeringen framhållit får utpekandet av särskilt prioriterade områden inte innebära att bredden i den svenska forskningen går förlorad. Utöver stödet till de prioriterade områdena kommer betydande resurser också att stå till förfogande för forskning inom andra områden. Omfattningen av stödet till dessa blir således en fråga för framför allt de olika forskningsfinansierande myndigheterna. Flera viktiga forskningsfält är tvärvetenskapliga. Som exempel kan nämnas att genomforskningen kan behöva följas av medicinsk och klinisk forskning för att faktiska tillämpningar skall kunna utvecklas.

Jämställdhet och genusforskning

Kravet på jämställdhet mellan kvinnor och män berör alla delar av samhället. Regeringen framhåller i propositionen att syftet med en jämnare könsbalans inom forskningen inte bara är att åstadkomma mer rättvisa möjligheter för underrepresenterat kön utan även att påverka forskningens inriktning och forskningsmiljöerna vid lärosätena. Forskningen kommer, det är regeringens övertygelse, att berikas av en större andel kvinnor, särskilt inom traditionellt manliga forskningsområden.

Regeringen redovisar i propositionen EG-domstolens prövning av i vad mån vissa svenska regler om positiv särbehandling vid anställningar inom högskoleväsendet var förenliga med gemenskapsrätten. Målet gällde bl.a. förordningen (1995:936) om vissa anställningar som professor och forskarasistent i jämställdhetssyfte. Domstolen kom fram till att den prövade lagstiftningen inte var förenlig med gemenskapsrätten.

Regeringen framhåller att en utgångspunkt för jämställdhetsarbetet skall vara bestämmelserna i jämställdhetslagen (1991:433) där bl.a. bestämmelser om positiv särbehandling ingår. Regeringen betonar att det är angeläget att lärosätena vidtar de åtgärder som behövs för att se till att dessa bestämmelser efterlevs vid anställningar.

Av de nya resurser som riksdagen anvisat för forskning och forskarutbildning under åren 2001–2003 bör, enligt regeringens bedömning, totalt 12 miljoner kronor fördelas till en forskarskola inom genusforskning. Vidare kommer Vetenskapsrådet att inom ramen för sin budget fördela minst 10 miljoner kronor till genusforskning. I propositionen anges att såväl Vetenskapsrådet som universitet och högskolor skall eftersträva jämn könsfördel-

ning genom positiv särbehandling i forskarskolor och vid rekryteringsanställningar och med stöd av rekryteringsmålen.

Moderata samlingspartiet pekar i motion 2000/01:Ub6 yrkande 3 på att positiv särbehandling nyligen prövats av EG-domstolen, som i sitt domslut fann att de svenska reglerna strider mot direktivet om likabehandling av kvinnor och män i fråga om tillgång till anställning, yrkesutbildning och befordran samt anställningsvillkor.

I motion 2000/01:Ub4 yrkande 5 framhåller Kristdemokraterna att karriärvägarna inom forskningen måste anpassas så att familjebildning och yrkeskarriär kan förenas. I samma motion, yrkande 10, framhålls också vikten av ett genusperspektiv på forskningens villkor. Det behöver utredas vilka hinder som fortfarande omöjliggör för kvinnor att verka på lika villkor inom forskningen. Tidsgränsen fem år efter doktorsexamen för anställning som forskarassistent bör tas bort. En sådan regel minskar, enligt motionärerna, möjligheterna för forskare att t.ex. ta föräldraledighet.

U t s k o t t e t anser att riksdagen skall avslå motionsyrkandena.

Sverige har kommit långt när det gäller att skapa samma formella villkor och förutsättningar för kvinnor och män. Trots det finns i praktiken stora skillnader i fråga om kvinnors och mäns yrkesverksamhet. Inte minst gäller det vid universitet och högskolor. Kvinnor är starkt underrepresenterade när det gäller anställningarna som professor. Det är också stora skillnader i andelen kvinnor respektive män mellan olika forskningsområden. För att uppnå en jämnare könsfördelning och för att få in både kvinnors och mäns perspektiv inom alla områden behövs därför särskilda insatser.

Regeringen har i propositionen redovisat EG-domstolens prövning av vissa åtgärder i jämställdhetssyfte inom högskolan. Regeringen har därvid pekat på att jämställdhetslagen (1991:433) fortsatt ger en grund för arbetet med jämställdhetsfrågor vid bl.a. universitet och högskolor.

Högskolelagen (1992:1434 1 kap. 5 §) föreskriver att jämställdhet mellan kvinnor och män alltid skall iakttas och främjas i högskolornas verksamhet. Arbetet inom såväl utbildning som forskning skall således läggas upp med detta som en av utgångspunkterna.

Utskottet delar regeringens uppfattning att det är viktigt att Vetenskapsrådet och lärosätena aktivt eftersträvar jämn könsfördelning genom positiv särbehandling i forskarskolorna och vid rekryteringsanställningar. Regeringens rekryteringsmål för kvinnor till anställningar i högskolan ger stöd för detta.

Anställningarna som forskarassistent är avsedda för rekrytering av unga forskare till högskolan. Därför har föreskrivits att i första hand den bör komma i fråga som har avlagt doktorsexamen högst fem år före ansöknings tidens utgång. Utskottet vill erinra om att denna föreskrift i högskoleförordningen (1993:100) nyligen har kompletterats. Det anges nu att bl.a. föräldraledighet skall utgöra särskilt skäl för undantag från den angivna tidsgränsen (4 kap. 10 §).

Utskottet utgår från att forskarskolan i genusforskning kommer att bidra till fördjupade kunskaper av betydelse för kvinnor och män i hela samhället.

Propositionen

Forskningsetiska frågor har utretts av Kommittén om forskningsetik, som lade fram sina förslag i slutbetänkandet God sed i forskningen (SOU 1999:4). Betänkandet har remissbehandlats.

I högskolelagen finns krav på att verksamheten skall anpassas så att en hög kvalitet nås. Att motverka slarv eller medvetet fusk liksom allmänt oacceptabelt beteende individer emellan på arbetsplatsen borde kunna inbegripas i denna allmänna strävan efter en hög kvalitet i verksamheten. Samtidigt är det på grund av den moderna forskningens höga grad av specialisering svårt att upptäcka forskningsfusk och att utreda hur det har gått till. I första hand bör enligt regeringens uppfattning förebyggande åtgärder som utbildning och medvetandegörande prioriteras. Propositionen betonar angelägenheten av ett noggrant granskningsarbete till exempel i samband med anställningar och bedömning av avhandlingar samt i samband med forskningsfinansiärers behandling av ansökningar och redovisningar av genomförda projekt.

För att betona lärosätenas ansvar föreslår regeringen en ny paragraf – 3 a § – i högskolelagen (1992:1434) med följande lydelse: I högskolornas verksamhet skall vetenskapens trovärdighet och god forskningssed värnas.

Granskningen av forskning genom "peer review" är ett bärande element i forskningens kvalitetskontroll. Denna process är därmed också viktig i det förebyggande arbetet mot oredlighet i forskning. Enligt regeringens mening bedrivs ett medvetet och aktivt arbete med utveckling av peer review-processen särskilt hos forskningsråden. Regeringen följer detta utvecklingsarbete noga bl.a. genom myndigheternas årsredovisningar.

Enligt regeringens mening är det viktigt att det finns tydliga kriterier för vilka forskningsprojekt som skall genomgå särskild forskningsetisk prövning. Endast särskilt integritetskänslig forskning bör granskas. Regeringen avser att vidare utreda frågan om det bör föras in en generell författningsreglering för forskningsetisk granskning som omfattar alla finansiärer och forskningsutförare.

Motionerna

Moderata samlingspartiet anser i motion 2000/01:Ub6 yrkande 2 att riksdagen skall avslå förslaget om en bestämmelse i högskolelagen innebärande att vetenskapens trovärdighet och god forskningssed skall värnas i universitetens och högskolornas verksamhet. Alltför stor lagreglering, låt vara välment, riskerar att lägga en hämsko på den kreativitet och frihet som är förutsättningen för vital forskning.

I motion 2000/01:Ub4 yrkande 2 framhåller Kristdemokraterna att det är viktigt att forskningspolitikens värdegrund är tydlig. Såsom riksdagen uttalade 1994 har vårt samhälle sina rötter i den kristna etiken och den västerländska humanismen. Dessa värden skall vara vägledande också för forskningen.

Utskottet tillstyrker regeringens förslag till lag om ändring i högskolelagen (1992:1434). Utskottet anser att riksdagen skall avslå motionsyrkandena.

Vetenskapens och teknikens stora betydelse för samhället och dess utveckling medför att forskningsetiska frågor är av stor betydelse. Forskningsverksamhet aktualiserar en rad frågor av etisk karaktär. Forskningsmetoderna kan kräva etiska överväganden, därför att de innebär experiment på människor eller djur eller bygger på att känsliga uppgifter om enskilda personer ställs samman. Forskningsetiska överväganden kommer också in när det gäller t.ex. frågor om objektivitet och sakkunskap vid utvärdering av forskning.

I vetenskapens eget normsystem ligger krav på sanning, objektivitet, öppen redovisning och kontrollerbarhet. Såvitt man kan bedöma är upptäckta fall av forskningsfusk sällsynta. Det innebär självfallet inte att åtgärder inte behöver vidtas för att förhindra forskningsfusk. Det är viktigt med ett noggrant granskningsarbete i samband med anställningar och av handlingar liksom i forskningsfinansiärers behandling av ansökningar och redovisningar av genomförda projekt. Utskottet delar regeringens uppfattning att förebyggande åtgärder som utbildning och medvetandegörande är särskilt viktiga. För att betona lärosätenas ansvar bör det, i enlighet med regeringens förslag, införas en ny paragraf i högskolelagen enligt vilken vetenskapens trovärdighet och god forskningssed skall värnas i högskolornas verksamhet.

Forskningsinformation

Propositionen framhåller att information om forskningsresultat har betydelse för hela samhällsutvecklingen. Forskningsinformationen bör främja dialogen mellan forskare och allmänhet och öka allmänhetens intresse för forskning, medvetenheten om forskningens betydelse och kunskaperna om forskningens möjligheter och begränsningar. De viktigaste förmedlarna av forskningsinformation är forskarna själva. Forskningsinformation bör ses som en naturlig del av forskningen och bör vara meriterande i forskarnas karriärutveckling.

Aktörerna som finansierar och sprider forskningsinformation är många. Regeringen framhåller att Vetenskapsrådet och Forskningsforum bör ha ett särskilt ansvar för att sprida forskningsinformation.

Kristdemokraterna talar i motion 2000/01:Ub4 yrkande 11 för bättre information relaterad till olika målgrupper för att göra forskningsresultaten mer tillgängliga och förbättra kommunikationen mellan forskare och övriga medborgare. Det är av vikt att forskarna presenterar den framtida utveckling de ser i t.ex. tänkbara scenarier. Det gör det lättare för politiker och andra beslutsfattare att förstå konsekvenserna av olika beslut.

U t s k o t t e t anser att riksdagen skall avslå motionsyrkandet.

Forskningen gör ständigt nya landvinningar och människor hyser stora förhoppningar till forskningens möjligheter att lösa många svåra problem. Den nya tidens kunskap väcker samtidigt många frågor. Utvecklingen, bl.a. inom biotekniken och genomforskningen, innebär också att samhället och dess medborgare måste ta ställning till allt svårare etiska frågor. Mot denna

bakgrund är det nödvändigt med en omfattande, aktiv och förtroendefull dialog mellan forskarna och det övriga samhället.

Som regeringen redovisar i propositionen finns i dag en rad finansiärer av forskningsinformation. Forskningsinformation bedrivs i många former med inriktning på olika målgrupper. Vetenskapsrådet kommer att ha ett särskilt ansvar för forskningsinformation.

Statsmakterna har beslutat att Forskningsforum skall inrättas i samband med att den nya forskningsorganisationen träder i kraft. I Forskningsforums styrelse skall finnas företrädare för riksdagspartier samt för samtliga forskningsråd och övriga viktigare forskningsfinansierande myndigheter. Forskningsforums syfte är att stärka dialogen och samverkan mellan forskare, forskningsfinansiärer, allmänhet m.fl. Forskningsforum kommer således bl.a. att kunna få en central roll för information och dialog om forskning.

Genom Vetenskapsrådets och Forskningsforums särskilda ansvar för forskningsinformation kommer det bl.a. att ges möjligheter till överblick och samordning inom det stora fält som forskningsinformationen utgör.

En ny myndighetsorganisation

Riksdagen har efter förslag av regeringen i proposition 1999/2000:81 fattat beslut om en ny myndighetsorganisation för forskningsfinansiering (bet. 1999/2000:UbU17, rskr 257). Den omfattar fyra nya myndigheter: Vetenskapsrådet, Forskningsrådet för arbetsliv och socialvetenskap, Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande samt Verket för innovationssystem. Den nya organisationen träder i kraft den 1 januari 2001. En organisationskommitté förbereder införandet av den nya myndighetsorganisationen.

Regeringen föreslår att riksdagen godkänner vad regeringen förordar om den framtida inriktningen av den nya myndighetsorganisationen för forskningsfinansiering. Regeringens riktlinjer för var och en av de berörda myndigheterna redovisas i det följande.

Vetenskapsrådet

Propositionen och regeringens skrivelse

Vetenskapsrådets främsta uppgift skall vara att stödja grundläggande inomvetenskapligt motiverad forskning av högsta vetenskapliga kvalitet inom samtliga vetenskapsområden. Vetenskapsrådet skall således svara för forskning inom humaniora och samhällsvetenskap inklusive det konstnärliga området, religionsvetenskap och rättsvetenskap, medicin inklusive vårdvetenskap, odontologi och farmaci, naturvetenskap, matematik och teknikvetenskap. Andra uppgifter är finansiering av dyrbar vetenskaplig utrustning, nationella och internationella forskningsanläggningar, högpresterande datorsystem och longitudinella databaser inom det samhällsvetenskapliga området samt vetenskaplig planering av polarforskning. Huvuddelen av Vetenskapsrådets forskningsstöd fördelas efter ansökan från forskare.

Vetenskapsrådet skall ha ett särskilt ansvar för att i ett internationellt perspektiv upprätthålla kvaliteten på den svenska forskningen och främja förnyelse och rörlighet inom forskningen. Internationella utvärderingar av forskningens kvalitet är här ett viktigt instrument.

Rådet skall ansvara för övergripande policyfrågor som rör hela dess verksamhetsområde. Rådet skall också ta initiativ till mång- och tvärvetenskapliga satsningar samt svara för forskningsinformation.

Rådet skall även ha ett nationellt ansvar för att i samverkan med universitet och högskolor åstadkomma en effektiv profilering av forskningen samt för att skapa goda forskningsmiljöer för den svenska forskningen.

Vidare skall rådet på regeringens uppdrag svara för forskningspolitiska analyser och rådgivning till regeringen i forskningsfrågor. Rådet skall bl.a. i en årlig rapport ge en översikt över det forskningspolitiska landskapet.

Rådet skall medverka i beställning och framtagning av forskningsstatistik som underlag för sina prioriteringar.

Rådet skall också svara för vissa internationella frågor.

Inom Vetenskapsrådet inrättas tre ämnesråd med ansvar för humaniora-samhällsvetenskap, medicin respektive natur- och teknikvetenskap. Ämnesråden skall inom de ekonomiska ramar som anges i budgetpropositionen och regleringsbrev besluta om framför allt medelsfördelningen till forskningsprojekt.

Med hänvisning till budgetpropositionen redovisar regeringen i den forskningspolitiska propositionen förstärkningar till Vetenskapsrådet på sammanlagt 478 miljoner kronor under perioden 2001–2003. Förstärkningarna avser

- rekryteringsanställningar och individuella bidrag till framstående unga forskare
- de prioriterade områdena biovetenskap, informationsteknik, materialvetenskap, vårdforskning, konst, utbildningsvetenskap och miljöforskning
- dyrbar vetenskaplig utrustning
- högpresterande datorer
- småämnen
- en fri resurs.

I skrivelsen Resursfördelningen inom Vetenskapsrådet (skr. 2000/01:28) anger regeringen sin avsikt att för 2001 göra följande fördelning inom anslaget 26:1 Vetenskapsrådet: Forskning och forskningsinformation:

(tkr)

1. Humanistisk och samhällsvetenskaplig forskning	213 000
2. Medicinvetenskaplig forskning	347 000
3. Natur- och teknikvetenskaplig forskning	1 000 000
4. Utbildningsvetenskaplig forskning	20 000
5. Dyrbar vetenskaplig utrustning m.m.	103 000
6. Övrig forskningsfinansiering m.m.	94 101
Summa	1 777 101

Regeringen anger vidare att denna fördelning skall vara bas för fördelningen mellan berörda anslagsposter för budgetåren 2002 och 2003, med eventuellt undantag för nationella anläggningar och vissa internationella åtaganden. Regeringen framhåller att det, efter det att organisationskommittén avlämnat sin slutrapport till regeringen i mars 2001 och arbetet inom Vetenskapsrådet börjat finna sina former, kan finnas anledning att se över bl.a. fördelningen av resurserna inom myndigheten.

Motionerna

Moderata samlingspartiet vill inte – motionerna 2000/01:Ub6 yrkande 11 och 2000/01:Ub260 yrkande 22 – att det skall inrättas något centralt Vetenskapsråd. I stället skall ämnesråden vara självständiga myndigheter. Det medicinska ämnesrådet bör utvecklas till ett nationellt institut för hälsa och medicin. Detta institut avses också svara för de områden som nu förs till Forskningsrådet för arbetsliv och socialvetenskap. Vidare bör inrättas ett forskningsråd för jordbruk, skogsbruk, trä och livsmedel samt en myndighet för teknisk och industrirelaterad forskning. Moderaterna föreslår i sitt budgetalternativ att de sammanlagt 1,8 miljarder kronor som regeringen vill anslå för Vetenskapsrådet fördelas mellan de tre ämnesområden i de proportioner som i dag gäller för Humanistisk-samhällsvetenskapliga forskningsrådet, Medicinska forskningsrådet och Naturvetenskapliga forskningsrådet/Teknikvetenskapliga forskningsrådet, med bortseende från medlen för internationella avgifter och stöd till s.k. nationella anläggningar.

Kristdemokraterna anser i motion 2000/01:Ub15 yrkandena 1 och 3 att den redovisning som regeringen lämnat av resursfördelningen inom Vetenskapsrådet är bristfällig bl.a. på grund av sin kortsiktighet. Ett huvudsyfte med de forskningspolitiska propositionerna är att få en långsiktig behandling av forskningsfrågorna. Regeringen bör återkomma till riksdagen med förslag till fördelning av resurser för år 2002 och 2003 och då samtidigt redovisa fakultetsanslag och resurser till de forskningsfinansierande myndigheterna. I samma motion, yrkande 4, uttrycks farhågor för att ämnesråden inte får några fria medel. Det framhålls att den fria grundforskningen måste säkerställas genom medelstilldelning.

I motion 2000/01:Ub15 yrkande 2 betonar Kristdemokraterna att de nuvarande resurserna är intecknade genom beslut av forskningsråden, vilket omöjliggör större omfördelningar i det korta perspektivet. Kristdemokraterna vill på sikt ha en fördelning av de områdesinriktade resurserna enligt följande: 40 % till naturvetenskap och teknik, 30 % till medicin, 20 % till samhällsvetenskap och humaniora, 3 % till utbildningsvetenskap.

Enligt Centerpartiet, motion 2000/01:Ub12 yrkande 3, tar regeringen på sig uppgiften att själv agera vetenskapsråd och stå för de bedömningar forskarsamhället rimligen självt borde få göra. Regeringen bör avstå från att reglera hur resurstillskottet till Vetenskapsrådet skall användas.

Centerpartiet föreslår i motion 2000/01:Ub16 följande fördelning av anslaget 26:1 Vetenskapsrådet: Forskning och forskningsinformation:

1. Humanistisk och samhällsvetenskaplig forskning	222 000
2. Medicinvetenskaplig forskning	362 000
3. Natur- och teknikvetenskaplig forskning	1 044 000
4. Utbildningsvetenskaplig forskning	-
5. Dyrbar vetenskaplig utrustning m.m.	66 000
6. Övrig forskningsfinansiering m.m.	83 101
Summa	1 777 101

Folkpartiet framhåller i motion 2000/01:Ub8 yrkande 1 att prioriteringarna mellan vetenskapsområden skall göras av riksdagen. I samma motion, yrkande 2, avvisas den detaljstyrning till olika ändamål som regeringen gör med avseende på de medel som skall anvisas till Vetenskapsrådet. Folkpartiet förordar – motion 2000/01:Ub14 – att 76 miljoner kronor av de föreslagna resurserna till Vetenskapsrådet förs över till universiteten och att Vetenskapsrådets resurser fördelas enligt följande:

(tkr)

1. Humanistisk och samhällsvetenskaplig forskning	250 298
2. Medicinvetenskaplig forskning	378 567
3. Natur- och teknikvetenskaplig forskning	1 003 641
4. Utbildningsvetenskaplig forskning	-
5. Dyrbar vetenskaplig utrustning m.m.	58 595
6. Övrig forskningsfinansiering m.m.	10 000
Summa	1 701 101

I motion 2000/01:Ub8 yrkande 6 betonar Folkpartiet att det är ett nationellt intresse att ämnen som latin, finska, grekiska och hebreiska även i fortsättningen håller en hög forskningskompetens. Regeringen borde redovisa analysen bakom sitt förslag och återkomma till riksdagen med förslag som innehåller principbeslut om vilka små ämnen som skall ha särställning. Därutöver skall ämnesråden ha möjlighet att fördela pengar till småämnena efter egna beslut.

I motionerna 2000/01:Ub465 (fp, c, kd) och 2000/01:N383 (mp) yrkande 5 behandlas lokaliseringen av högpresterande datorsystem. Båda motionerna talar för att sådana resurser skall finnas också i Norrland.

Propositionen

Forskningsrådet för arbetsliv och socialvetenskap skall främja såväl grundläggande forskning som behovsstyrd forskning rörande välfärd, folkhälsa, omsorg, arbetsmarknad, arbetsorganisation och arbetsmiljö. Rådet skall också ha samordningsansvar för forskning om äldre, handikapp, internationell migration och etniska relationer samt för socialvetenskaplig alkoholforskning.

Forskningsrådet skall i första hand stödja forskning vid universitet och högskolor samt forskningsinstitut. Rådet skall medverka i ämnesövergripande forskningsprogram i samverkan med andra forskningsfinansiärer. En angelägen uppgift är att identifiera behov av och ta initiativ till mång- och tvärvetenskapliga satsningar där arbetslivsforskning och socialvetenskap är centrala frågor. Viktigt är att stimulera till ökat svenskt deltagande i olika internationella sammanhang.

Med hänvisning till budgetpropositionen redovisar regeringen i den forskningspolitiska propositionen förstärkningar till Forskningsrådet för arbetsliv och socialvetenskap på sammanlagt 15 miljoner kronor under perioden 2001–2003 för prioritering av ämnesövergripande frågor inom ansvarsområdet. I budgetpropositionen föreslås att den successiva resursförstärkningen för äldreforskning som påbörjades år 1999 fullföljs år 2001 genom att ytterligare 10 miljoner kronor tillförs rådet. För handikappforskning föreslås i budgetpropositionen att 5 miljoner kronor fördelas år 2001. Härutöver bör ytterligare 2 miljoner kronor fördelas år 2002.

Motionerna

Moderata samlingspartiets förslag – motionerna 2000/01:Ub6 yrkande 11 och 2000/01:Ub260 yrkande 22 – om ett nationellt institut för hälsa och medicin innebär att uppgifterna för Forskningsrådet för arbetsliv och socialvetenskap skulle läggas på det föreslagna institutet.

I motion 2000/01:Ub446 (v) föreslås att fritid skall noteras som ett angeläget forskningsområde för Forskningsrådet för arbetsliv och socialvetenskap.

Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande*Propositionen*

Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande skall främja forskning för en ekologiskt hållbar utveckling och utveckla kunskaperna om de biologiska naturresurserna, mark- och vattenresurserna samt samhällets hållbara nyttjande av dessa resurser. Rådet skall även stödja forskning kring miljövård, miljökonsekvenser, samhällsplanering, bygg- och förvaltningsfrågor, arkitektur och kulturvärden, boendefrågor samt samhällets riskhantering i dessa frågor.

Rådet skall stödja forskning vid universitet, högskolor och forskningsinstitut som uppfyller höga krav på vetenskaplig kvalitet och samtidigt har rele-

vans för de berörda samhällssektorerna. Det innebär att rådet skall svara för grundläggande forskning på initiativ av forskare och för program där samhällsrelevansen står i centrum.

Med hänvisning till budgetpropositionen redovisar regeringen i den forskningspolitiska propositionen förstärkningar till Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande på sammanlagt 20 miljoner kronor under perioden 2001–2003. I budgetpropositionen för år 2001 föreslås även en tillfällig förstärkning med 28 miljoner kronor för forskning och utveckling om ekologisk produktion för budgetåret 2001 och 23 miljoner kronor per år under perioden 2002–2003, som bör fördelas till Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande för forskning inom området.

Motion

Enligt motion 2000/01:Ub10 (s) är nuvarande resurser för viltforskning klart otillfredsställande. Viltforskningen bör prioriteras i den nya forskningsorganisationen.

Verket för innovationssystem

Verket för innovationssystem skall ha till uppgift att initiera och finansiera behovsstyrd forskning och utveckling till stöd för innovationssystemet och en hållbar utveckling och tillväxt. Verksamheten skall omfatta stöd till forskning och utvecklingsarbete inom bl.a. teknik, transporter, kommunikation, arbetsliv och arbetsmarknad liksom uppgiften att verka för att ny kunskap tas till vara och omsätts i produkter, processer, tjänster, utvecklande arbetsorganisation, arbetsmiljö och i regelverk.

Verket för innovationssystem blir ett viktigt redskap för att förverkliga de forskningspolitiska ambitionerna samtidigt som det utgör ett medel också inom andra politikområden såsom närings-, transport-, kommunikations-, arbetslivs- och arbetsmarknadspolitik, framhåller propositionen.

Med hänvisning till budgetpropositionen redovisar regeringen i den forskningspolitiska propositionen förstärkningar till Verket för innovationssystem på sammanlagt 40 miljoner kronor under perioden 2001–2003. Beträffande användningen av de nya resurserna anges att forskningen inom bioteknik och informationsteknik skall få stöd med 20 miljoner kronor för vardera området.

Utskottets bedömning

Utskottet anser att riksdagen skall godkänna vad regeringen förordat om den framtida inriktningen av den nya myndighetsorganisationen för forskningsfinansiering samt avslå motionsyrkandena.

Riksdagen godkände våren 2000 vissa riktlinjer för den nya myndighetsorganisationen för forskningsfinansiering (prop. 1999/2000:81, bet. UbU17, rskr. 257). Utskottet ser inga skäl att ompröva detta beslut. Regeringens riktlinjer i nu förevarande proposition innebär en vidareutveckling och ett förtydligande av vad som tidigare angetts. Utskottet delar regeringens upp-

fattning att den nya organisationen kommer att ge möjligheter till kraftsamling inom viktiga vetenskapliga områden och underlätta tvärvetenskapligt samarbete över ämnesgränser respektive mellan forskning och utveckling. Den nya organisationen kommer också att främja spridningen av information om forskning och dess resultat.

Socialutskottet har i sitt yttrande uttalat att den nya organisationen för forskningsfinansiering innebär förbättrade förutsättningar för kraftfulla forskningssatsningar inom t.ex. hälso- och sjukvårdens område.

Riksdagen och regeringen skall, i enlighet med vad statsmakterna tidigare beslutat, ange den övergripande resursfördelningen inom Vetenskapsrådet, bl.a. omfattningen av de medel som skall fördelas av vart och ett av ämnesråden. Regeringen har i en särskild skrivelse (skr. 2000/01: 28) redovisat resursfördelningen inom Vetenskapsrådet för år 2001 samt utgångspunkterna för resursfördelningen därpå följande år. Utskottet har inget att invända mot vad regeringen anför. De bedömningar som regeringen redovisat ger långsiktiga utgångspunkter för användningen av resurserna.

I fråga om stödet till småämnena kan konstateras att regeringens förslag grundas på en utredning inom Humanistisk-samhällsvetenskapliga forskningsrådet och att behovet av motsvarande stöd inom andra områden kommer att utredas inom Vetenskapsrådet.

Regeringen anser att industriforskningsinstituterna spelar en central roll i det svenska innovationssystemet och att de utgör ett viktigt komplement till universiteten och högskolorna. I det påbörjade förnyelsearbetet bör målet vara att skapa ett behovstäckande och samordnat system av institut. Näringsutskottet har i sitt yttrande understrukit vikten av att skapa långsiktighet och kontinuitet beträffande industriforskningsinstituterna. Utbildningsutskottet instämmer i dessa bedömningar.

Såväl Vetenskapsrådet som de båda forskningsrådena och Verket för innovationssystem skall ha stor frihet inom de ekonomiska ramar som statsmakterna ger. Utskottet är därför inte berett att närmare peka ut särskilda forskningsområden som skall ges stöd av de forskningsfinansierande myndigheterna.

Universitet och högskolor som forskningsutförare

Propositionen framhåller att universiteten och högskolorna spelar en central roll inom svensk forskning och har ett huvudansvar som forskningsutförare. Universiteten och högskolorna med vetenskapsområde ansvarar dessutom för forskarutbildningen.

En allt större del av forskningsresurserna vid universitet och högskolor bör, enligt propositionen, erhållas efter prövning hos externa forskningsfinansiärer, vilket möjliggör en starkare profilering av lärosätenas forskning. Profileringen bör leda till en arbetsfördelning som skapar förutsättningar för en ökad samverkan mellan lärosätena.

Moderata samlingspartiet vill – motion 2000/01:Ub6 yrkande 12 – att två universitet/högskolor skall ombildas till fristående universitet/högskolor i stiftelseform. Vidare anser Moderaterna i samma motion yrkande 13 att universitetsstyrelserna bör avpolitiserats för att minska det icke-akademiska

beslutsfattandet på lokal nivå och för att öka den akademiska friheten, dvs. friheten för forskarna och lärarna – enskilt och kollegialt – att råda över verksamheten.

Enligt Centerpartiet i motion 2000/01:Ub12 yrkande 1 bör det införas en kvalificeringstrappa med innebörd att högskolor som erhållit examensrättigheter efter prövning skall kunna inrätta vetenskapsområde och vidare uppnå universitetsstatus eller utvecklas till en profilhögskola. Centerpartiet anser också, samma motion yrkande 4, att de fasta forskningsresurserna till universitet och högskolor skall öka i såväl reella som relativa termer.

Motionärerna i motion 2000/01:Ub13 (s) vill att Högskolan i Jönköping ges möjlighet att utfärda forskarexamina inom hela det humanistisk-samhällsvetenskapliga området.

U t s k o t t e t anser att riksdagen skall avslå motionsyrkandena.

Enligt utskottets mening bör inte ytterligare universitet eller högskolor ombildas till stiftelser. De ramvillkor som nu gäller för universitet och högskolor ger dessa stort utrymme för självbestämmande.

En av regeringen tillkallad enmansutredare har gjort en analys av ledningsstrukturen vid universitet och högskolor efter de förändringar som gjordes år 1998 (SOU 2000:101 Högskolans ledning). Utredaren konstaterar att reformen i huvudsak har fungerat väl. Utredaren anser dock att antalet styrelseledamöter skulle kunna minskas. Betänkandet bereds nu inom Regeringskansliet.

Statsmakterna har lagt fast formell reglering av verksamheten vid universitet och högskolor i högskolelagen och högskoleförordningen. Omfattningen och inriktningen av verksamheten bestäms framför allt genom statsmakternas budgetbeslut. Övergripande utbildnings- och forskningspolitiska bedömningar måste vara avgörande för uppbyggnaden och utformningen av högskolan. Självfallet har erfarenheterna och kompetensen vid de enskilda lärosätena stor betydelse för de politiska besluten. De politiska besluten kan dock inte ersättas av automatiskt verkande regler i form av t.ex. kvalificeringstrappa.

Utskottet erinrar om att det är regeringen som beslutar om att ge en högskola ansvar för vetenskapsområde, i vilket ingår möjlighet att utfärda examen från forskarutbildning.

Regeringens förslag i budgetpropositionen innebär ökade resurser för universitet och högskolor, t.ex. genom de medel som anvisas för forskarskolor, vilka kommer att utgöra permanenta förstärkningar av lärosätenas resurser. Vidare kommer det höjda påslag för indirekta kostnader i samband med externfinansierad verksamhet, som regeringen aviserar, att ge betydande resurstillskott till universitet och högskolor.

Forskarutbildning

Forskarskolor

Propositionen

Forskarskolor, dvs. en sammanhållen forskarutbildning av ett större antal doktorander ofta i anslutning till ett forskningsprojekt eller forskningsprogram, började etableras i Sverige under 1980-talet. Antalet har ökat markant

Regeringen framhåller att det är angeläget att samarbetet mellan olika lärosäten och forskningsmiljöer stärks och att även högskolor utan vetenskapsområden i högre utsträckning kan delta i utbytet. Forskarskolorna erbjuder en modell, som kan leda fram till ett sådant ökat samarbete. Genom forskarskolorna kan olika modeller och nya grepp i uppläggning av forskarutbildningen prövas i syfte att främja rekryteringen, höja kvaliteten och öka effektiviteten i studierna. Forskarskolorna gör det möjligt att både förbättra det pedagogiska arbetet, kursutbudet och handledningen. Doktorandernas möjligheter till delaktighet i forskarskolornas uppbyggnad och verksamhet ökar. Av de forskningsstrategier, som universitet och högskolor har inkommit med, framgår att det finns en tendens till fler fakultetsgemensamma kurser och samverkan i olika typer av forskarskolor. Regeringens bedömning är att fler ämnesområden och lärosäten i Sverige skall kunna samverka för att åstadkomma bra och stimulerande miljöer för forskarutbildning. I denna samverkan skall även högskolor som saknar vetenskapsområde och därmed rätt att utfärda examina inom forskarutbildningen inbjudas och beredas plats att delta.

Regeringen föreslår i budgetpropositionen för 2001 att det – inom ramen för de nya resurser som riksdagen tidigare har anvisat för forskning och forskarutbildning – avsätts särskilda medel för 16 forskarskolor. Anvisade medel avses bli en permanent förstärkning av berörda lärosätens anslag för forskning och forskarutbildning. Regeringen har i sin bedömning utgått från förslag från en särskilt tillkallad utredare samt från lärosätena inkomna intresseanmälningar att delta i forskarskolor. Med utgångspunkt i utredarens förslag anges ett brett område för varje forskarskola. Vårdhögskolorna skall senare, efter samråd med för varje forskarskola angivna partnerhögskolor, närmare precisera inriktningen. Vid avgörandet av lokaliseringen av forskarskolorna har regeringen utgått från lärosätenas egna intresseanmälningar och utredarens bedömning av lärosätenas förmåga och kapacitet inom aktuella ämnesområden, men även tagit hänsyn till att en jämn fördelning av forskarskolorna lärosätena emellan i möjligaste mån uppnås.

Regeringen avser att besluta om följande forskarskolor och vårdhögskolor. Regeringen anger också vissa av partnerhögskolorna. Fler lärosäten än dessa kommer att delta. Regeringen förutsätter att samtliga lärosäten kommer att vara engagerade i någon forskarskola och få erfarenhet av denna typ av verksamhet.

Forskarskola	Vårdhögskola	Partnerhögskolor
1. Mångvetenskaplig naturvetenskap	Lunds universitet	Växjö universitet, Högskolan i Kalmar, Högskolan Kristianstad och Högskolan i Halmstad

Forskarskola	Vårdhögskola	Partnerhögskolor
2. Genomik och bioinformatik	Stockholms universitet	Uppsala universitet, Karolinska institutet, Kungl. Tekniska Högskolan, Linköpings universitet, Umeå universitet, Sveriges lantbruksuniversitet, Södertörns högskola och Mälardalens högskola
3. Genomik och bioinformatik	Göteborgs universitet	Lunds universitet, Chalmers tekniska högskola AB, Högskolan i Halmstad och Högskolan i Skövde
4. Materialvetenskap	Chalmers tekniska högskola AB	Karlstads universitet, Högskolan Dalarna, Högskolan i Borås och Högskolan i Trollhättan/Uddevalla
5. Matematik och beräkningsvetenskap	Uppsala universitet	Karlstads universitet, Mälardalens högskola och Mitthögskolan
6. Telekommunikation	Kungl. Tekniska högskolan	Blekinge tekniska högskola, Mitthögskolan och Högskolan i Gävle
7. Grundläggande datavetenskap	Linköpings universitet	Örebro universitet, Högskolan i Skövde och Mälardalens högskola
8. Språkvetenskap	Stockholms universitet	Karlstads universitet, Mälardalens högskola och Högskolan i Gävle
9. Språkvetenskap	Göteborgs universitet	Växjö universitet, Högskolan i Borås och Högskolan i Skövde
10. Ekonomi	Uppsala universitet	Karlstads universitet, Blekinge tekniska högskola, Stiftelsen Högskolan i Jönköping, Mälardalens högskola och Högskolan på Gotland

Forskarskola	Vårdhögskola	Partnerhögskolor
11. Teknisk och naturvetenskaplig didaktik	Linköpings universitet	Karlstads universitet, Lärarhögskolan i Stockholm, Malmö högskola och Mälardalens högskola
12. Pedagogiskt arbete	Umeå universitet	Karlstads universitet, Örebro universitet, Malmö högskola, Högskolan Dalarna och Lärarhögskolan i Stockholm
13. Vård och omsorg	Karolinska institutet	Örebro universitet, Mälardalens högskola, Högskolan Dalarna och Mitthögskolan
14. Historia	Lunds universitet	Växjö universitet, Malmö högskola och Södertörns högskola
15. Genusvetenskap	Umeå universitet	Högskolan i Kalmar, Mitthögskolan och Högskolan i Gävle
16 Rymdteknik	Luleå tekniska universitet	Umeå universitet

Vårdhögskolorna skall ta det samordnande och grundläggande ansvaret för forskarskolan. Vårdhögskolans fakultetsnämnd fattar erforderliga beslut. Vårdhögskolan tilldelas de särskilda medel som anslås fr.o.m. år 2001. Med dessa medel bör också såväl handledare som doktorander från andra deltagande lärosäten, med eller utan vetenskapsområde, finansieras. För de involverade partnerhögskolorna utan vetenskapsområde innebär samarbetet med vårdhögskolan, enligt propositionen, bl.a. garantier för finansiering och stöd till doktorander. Såväl vårdhögskolan som partnerhögskolorna bör i den utsträckning det är möjligt bidra med handledarresurser. Vårdhögskolan bör också tillsammans med partnerhögskolorna i möjligaste mån etablera internationella kontakter inom forskarskolans område.

Forskarskolorna tilldelas vardera 5 miljoner kronor år 2001. Dessa medel skall användas för att planera och organisera forskarskolan och anställa de första doktoranderna. År 2002 tilldelas forskarskolorna ytterligare 5 miljoner kronor vardera. Som planeringsförutsättning för år 2003 skall gälla att forskarskolorna inom de medicinska, naturvetenskapliga och tekniska vetenskapsområdena tilldelas ytterligare 5 miljoner kronor vardera och forskarskolorna inom humaniora och samhällsvetenskap ytterligare 2 miljoner kronor vardera.

Var och en av forskarskolorna, utom forskarskolan i rymdteknik, avses få ett examensmål på 25 doktorer. Examensmålet för forskarskolan i rymdteknik avses bli 17 doktorer.

För att skapa en tydlighet för doktoranderna och för deltagarna i forskarskolan samt som bas för kommande uppföljningar och utvärderingar skall varje forskarskola inlämna en programformulering till Högskoleverket senast den 1 mars 2001. Högskoleverket kommer att få i uppdrag att sammanställa dessa programformuleringar i en publikation. Högskoleverket kommer vidare att få i uppdrag att efter två år göra en första uppföljning och efter ytterligare tre år en samlad uppföljning och utvärdering av forskarskolorna.

Regeringen föreslår att riksdagen godkänner vad regeringen förordat om samarbete inom forskarutbildningen genom forskarskolor.

Motionerna

Moderata samlingspartiet anser – motion 2000/01:Ub6 yrkande 14 – att de av regeringen föreslagna forskarskolorna skall avvisas. Ansvaret för forskarutbildningen åvilar universiteten som dessutom får ett betydande stöd just för forskarskolor från stiftelser. Utöver det grundläggande felet med ett uppifrån- och ner-perspektiv och beordrade nätverk är forskarskolorna dessutom underfinansierade. Motsvarande belopp bör i stället avsättas för postdoktorstjänster.

Kristdemokraterna framhåller i motion 2000/01:Ub4 yrkande 6 att det hade varit bättre om lärosätena hade fått välja ut sina samarbetspartner och tillsammans arbeta fram en lämplig forskarskola. Forskarskolorna innebär ett mycket begränsat tillskott av doktorer. Regeringen borde ha redovisat sin syn på omfattningen och inriktningen av forskarutbildningen i dess helhet.

I Centerpartiets motion 2000/01:Ub12 yrkande 5 framhålls att forskarskolorna innebär att regeringen stärker sitt grepp över svensk forskning och centraliserar beslutsfattandet över forskning och forskarutbildning till de stora universiteten. Forskarskolor bör etableras även vid de nya universiteten och högskolorna med vetenskapsområden.

Enligt Folkpartiet, motion 2000/01:Ub8 yrkande 3, innebär regeringens förslag att politiska organ skall fatta beslut i frågor som i stället borde avgöras vid universitet och högskolor utifrån vetenskapliga och professionella bedömningar. Forskarskolor skall i stället kunna växa fram utifrån de olika lärosätenas egna initiativ, under förutsättning att resurser för forskning finns.

I motion 2000/01:Ub11 (s) yrkandena 1 och 2 talar motionärerna för att en nätverksbaserad forskarskola i vårdvetenskap skall inrättas i Västsverige. Vårdhögskolan bör vara Göteborgs universitet i samarbete med Karlstads universitet med följande partnerhögskolor: Högskolorna i Borås, Halmstad, Skövde, Trollhättan/Uddevalla, Hälsohögskolan i Jönköping och Nordiska hälsovårdshögskolan.

Propositionen

Behovet av forskarutbildade personer och kvalificerade forskare är stort och kommer att öka. Det gäller såväl inom den offentliga verksamheten som inom näringslivet. Regeringen framhåller att forskarutbildningen bör utformas så att den förbereder för både en akademisk karriär och en arbetsmarknad utanför högskolan.

Regeringens bedömning är att forskarutbildningen huvudsakligen bör finansieras med direkta statsanslag till berörda lärosäten. Lärosätena bör i ökad utsträckning samverka inom forskarutbildningen. Samverkan bör inkludera högskolor utan vetenskapsområde.

Regeringen redovisar sin avsikt att i högskoleförordningen införa en bestämmelse som innebär att varje universitet och varje högskola som har vetenskapsområde skall anordna utbildning av handledare inom forskarutbildningen.

Budgetpropositionen för 2001 innebär att av de nya resurser som riksdagen anvisat för forskning och forskarutbildning kommer Högskoleverket att tilldelas medel för att utveckla handledarutbildning, handledarprojekt och pedagogiskt utvecklingsarbete inom forskarutbildningen. Dessa medel skall disponeras av Rådet för högskoleutbildning inom Högskoleverket.

Examinationen inom forskarutbildningen kommer, enligt regeringens bedömning, att öka till följd av insatserna i propositionen.

Motionerna

Moderata samlingspartiet avvisar i motion 2000/01:Ub6 yrkande 1 att det skall införas en bestämmelse i högskoleförordningen innebärande skyldighet för varje universitet och högskola med vetenskapsområde att anordna utbildning av handledare inom forskarutbildningen. Kompetensen hos handledarna är inte den huvudsakliga anledningen till att doktorander uttrycker missnöje med handledningen i avhandlingsarbetet. Antalet handledare är för litet, och handledarna har allt mindre tid över för handledning.

Centerpartiet pekar i motion 2000/01:Ub12 yrkande 8 på de forskarstuderandes sociala situation. Grundtanken i den senaste reformen av forskarutbildningen var riktig så till vida att alla forskarstuderande skall ha en rimlig social situation. Det kvarstår dock en mängd praktiska problem med genomförandet. Forskarutbildningen bör utvärderas och de forskarstuderandes situation bör behandlas i en studiesocial utredning.

Utskottets bedömning

Utskottet tillstyrker vad regeringen förordar om samarbete inom forskarutbildningen genom forskarskolor och föreslår att riksdagen avslår motionsyrkandena.

Forskarutbildningen är en strategiskt viktig utbildning i kunskapssamhället. Behovet av forskarutbildade ökar både inom högskolan och i det övriga samhället. Nya grepp i uppläggnings av forskarutbildningen kan

främja rekryteringen och öka effektiviteten i studierna. Utskottet delar regeringens bedömning att forskarutbildning i form av särskilda forskarskolor kan ha positiva effekter på både utvecklingen av utbildningen och rekryteringen till denna, något såväl svenska som internationella exempel visat. Forskarskolor bör ses som komplement till och vidareutveckling av den övriga forskarutbildningen. Regeringen har i propositionen understrukit universitetens och berörda högskolors ansvar för forskarutbildningen.

Enligt propositionen samarbetar de nya universiteten och högskolorna med vetenskapsområde av tradition med andra universitet och högskolor för att skapa tillräckligt stora forskningsmiljöer. De är också vana att verka i flerveenskapliga miljöer. Det är därför naturligt för åtskilliga av dem att ha olika former av forskarskolor som grund för sin forskarutbildning. De nya universiteten och högskolorna med vetenskapsområde tilldelades i budgetpropositionen för år 2000 nya medel för forskning och forskarutbildning. I budgetpropositionen för år 2001 föreslår regeringen att dessa lärosätens forskningsanslag ökar. Hur dessa medel skall fördelas avgörs av lärosätena själva. Även om således forskarskolor självfallet också inrättas genom beslut av lokala högskoleorgan är det, som utskottet framhållit i det föregående, värdefullt att särskilt stöd kan ges till vidareutvecklingen inom de angelägna områden som regeringen anger.

De 16 nya forskarskolorna innebär den största samlade satsningen på forskarutbildning som gjorts i Sverige. Forskarskolorna etableras inom för Sverige viktiga forskningsfält. Forskarskolorna får förutsättningar att bedriva forskarutbildning av hög kvalitet. De kan erbjuda tillgång till stora forskningsmiljöer och vara en stimulerande faktor för att få fram bästa tänkbara forskning.

Forskarskolorna kan också förändra samarbetet mellan universitet och högskolor. Genom forskarskolor som bygger på samverkan mellan flera lärosäten kan forskarutbildningen utvecklas och dessutom nå fler studenter. Antagningen till de nya forskarskolorna kommer självfallet att göras utifrån de bestämmelser som finns i högskoleförordningen. I detta ligger att studerande från värdhögskolor och partnerhögskolor inte har företräde framför andra sökande utan att forskarskolorna är öppna för alla behöriga sökande. Urval bland behöriga sökande skall, som föreskrivs i högskoleförordningen 9 kap. 6 §, endast göras med hänsyn till deras förmåga att tillgodogöra sig forskarutbildningen.

Utskottet vill i likhet med regeringen betona universitetens och högskolornas ansvar för forskarutbildningen. I detta ansvar ligger bl.a. att se till att handledarna inom forskarutbildningen har adekvat kompetens. Det är angeläget att lärosätena kan få visst stöd i detta ansvar, som sker genom de av regeringen förordade insatserna för utbildning och utvecklingsarbete avseende forskarutbildningen.

Högskoleverket svarar för ett omfattande arbete med frågor om uppföljning och utvärdering av forskarutbildning. Detta arbete gäller alla aspekter av de forskarstuderandes situation.

Enligt högskoleförordningen (1993:100) finns för närvarande framför allt två former för anställning av nyexaminerade doktorer: fortsatt anställning som doktorand till längst ett år efter avlagd doktorsexamen och anställning som forskarassistent under längst fyra år. Det är även möjligt, om än ovanligt, att en nyexaminerad doktor anställs som lektor. Därutöver har universitet och högskolor möjlighet att anställa personer enligt allmänt tillämpliga arbetsrättsliga regler (projektanställning m.m.).

I propositionen förordas att universitet och högskolor i en försöksverksamhet skall kunna anställa biträdande lektorer under längst fyra år. Anställning som biträdande lektor skall efter prövning kunna övergå i en tillsvidareanställning som lektor. I anställningen som biträdande lektor bör 25 % undervisning ingå. Andelen undervisning bör kunna vara högre och anställningstiden då förlängas i motsvarande mån, dock högst ett år. Försöksverksamheten bör pågå i minst fem år och därefter bör en utvärdering ske.

Propositionen anger vidare att forskarassistenter inom ramen för sin anställning bör kunna arbeta 25 % med undervisning.

Antalet anställningar som forskarassistent och biträdande lektor bör öka, framhåller propositionen. Anställningar vid annat lärosäte än det vid vilket personen avlagt doktorsexamen bör också öka.

Kristdemokraterna påpekar i motion 2000/01:Ub4 yrkande 9 att högskolan står inför ett gigantiskt lärarproblem, eftersom en stor del av lärarkåren kommer att pensioneras under de kommande åren. För att kvaliteten skall kunna bibehållas krävs en jämn och hög utbyggnadstakt av högskolans verksamhet.

Även Centerpartiet pekar – motion 2000/01:Ub12 yrkande 2 – på att behovet av högskolelärare är stort och kommer att öka kraftigt, inte minst vid de mindre och medelstora högskolorna. Regeringen bör utarbeta en strategi som anger hur rekryteringen av högskolelärare kan ökas.

I motion 2000/01:Ub9 (s) yrkande 2 förordas ökat meritvärde för den bredare och allsidiga kompetens hos forskarna som samverkan kräver.

U t s k o t t e t anser att riksdagen skall avslå motionsyrkandena.

Det är angeläget att förbättra högskolans möjligheter att rekrytera nya lärare. Behovet av lärare kommer att öka till följd av såväl utbyggnaden av universitet och högskolor som de omfattande pensionsavgångar som lärosätena står inför. Rekryteringsanställningarna måste utformas så att de blir attraktiva för de högt kvalificerade personer som högskolan behöver anställa. Dessa anställningar måste också ge utrymme för arbete inom både forskning och utbildning. Detta blir möjligt genom den av regeringen aviserade försöksverksamheten med anställningar som biträdande lektor. I likhet med regeringen menar utskottet att antalet tjänster som forskarassistent och biträdande lektor bör öka. Vissa medel för att finansiera forskarassistenttjänster kommer enligt regeringens förslag att anvisas under anslaget till Vetenskapsrådet. Utskottet utgår från att universitet och högskolor också kommer att prioritera rekryteringsanställningar vid fördelningen av sina egna medel.

Högskoleförordningen (1993:100) föreskriver att som bedömningsgrund vid anställning av lärare inom högskolan skall gälla bl.a. förmågan att samverka med det omgivande samhället och att informera om forskning och utvecklingsarbete (4 kap. 15 §).

2000/01:UbU6

Finansiering av forskning vid universitet och högskolor

En betydande del av forskningen vid universitet och högskolor finansieras med andra medel än lärosätenas egna anslag, extern finansiering. De externa finansiärerna skall svara för samtliga kostnader, såväl direkta som indirekta, för den verksamhet de finansierar. Denna princip om full kostnadstäckning har gällt sedan länge. Lika länge har det varit debatt och konflikter kring nivån på den ersättning som skall betalas för lärosätenas indirekta kostnader, det s.k. over head-påslaget. För närvarande uppgår detta påslag till 13,6 %. Detta kan också uttryckas som att ett avdrag med 12 % görs på de externa medlen.

Med utgångspunkt i en utredning av Ekonomistyrningsverket anger regeringen i propositionen att en lägsta nivå för påslag för indirekta kostnader bör vara 18 % av forskningsprojektens direkta kostnader. Detta påslag skall inkludera lokalkostnader för den indirekta verksamheten. Däremot ingår inte projektlokalkostnader.

Med anledning av att vissa finansiärer har anhängit om undantag från kravet att finansiera indirekta kostnader, framhåller regeringen att det inte finns skäl att generellt undanta några andra forskningsfinansiärer från kravet på full kostnadstäckning än EU-finansiärer och andra överstatliga organ där Sverige godkänt avtal med sådana undantag.

I propositionen anges att frågan om lägsta nivå för påslag för indirekta kostnader kan bli föremål för förnyad prövning.

Centerpartiet anser – motion 2000/01:Ub12 yrkande 6 – att det i avvaktan på en godtagbar modell för att debitera för externt uppkomna kostnader inte bör göras några förändringar i fråga om lägsta påslag för indirekta kostnader. Regeringen bör återkomma i frågan och samtidigt redogöra för vilka kostnader som skall kompenseras.

Folkpartiet framhåller i motion 2000/01:Ub8 yrkande 4 att regeringens beskrivning av vad ett påslag med 18 % skall räcka till är oklar. Regeringen bör därför snarast återkomma med närmare beskrivning av vad denna procentsats grundar sig på och av vilka kostnader som skall täckas av externa finansiärer.

I motion 2000/01:Ub3 (m) förordas att Cancerfonden undantas från höjningen av påslaget samt att Cancerfonden även i fortsättningen befrias från att betala lokalhyra.

Utskottet anser att riksdagen skall avslå motionsyrkandena.

Utskottet vill betona att en korrekt tillämpning av principen om full kostnadstäckning är nödvändig för att inte universitetens och högskolornas egna resurser skall urholkas. De medel som anvisas direkt till lärosätena skall inte användas för att subventionera externfinansierad forskning utan för verksamhet enligt universitetens och högskolornas egna beslut.

Till grund för regeringens bedömning ligger uppgifter, som tagits fram av Ekonomistyrningsverket, en myndighet som får förutsättas besitta hög eko-

nomisk kompetens. Utskottet utgår från att regeringen i de föreskrifter som kommer att meddelas i fråga om påslag på externfinansierad verksamhet ger de närmare riktlinjer för tillämpningen som erfordras, bl.a. genom precisering av vilka slag av kostnader som skall täckas med påslaget. Utskottet utgår också från att regeringen meddelar övergångsbestämmelser som beaktar de ekonomiska förutsättningarna för redan pågående projekt.

I likhet med regeringen anser utskottet att inga andra forskningsfinansiärer skall undantas från kravet på full kostnadstäckning än EU-finansiärer och andra överstatliga organ där Sverige godkänt avtal med sådana undantag.

Högskolans samverkan med det omgivande samhället

Universitet och högskolor skall enligt 1 kap. 2 § högskolelagen (1992:1434) samverka med det omgivande samhället och informera om sin verksamhet. Utbyggnaden av högskolan över hela landet har, framhåller propositionen, ökat möjligheterna till kontakter och samarbete med samhälle och näringsliv. Av en rapport från Högskoleverket (2000:2 AR) framgår att högskolans kontaktytor mot omvärlden är stora och komplexa. Formerna för kontakterna har utökats med nya medier och forum.

Universiteten och högskolornas samverkan med det omgivande samhället inom forskningen bör fortsätta att utvecklas, betonas i propositionen. Det är angeläget att stödja, utveckla och bättre ta till vara resultaten av den forskning och det utvecklingsarbete som sker vid lärosätena. Det nuvarande systemet för samverkan bör, enligt regeringens mening, ses över med utgångspunkt i de ursprungliga intentionerna. Översynen bör framför allt inriktas på holdingbolag och teknikbrostiftelser.

Motion 2000/01:Ub457 (kd) talar för en utredning om forskning kring läkemedel och framtida vinster av läkemedelsförsäljning. Enligt motionären kan det ifrågasättas om inte universitetssjukhusen skall kunna tillgodogöra sig något av vinsten på den forskning som bedrivs där till förmån för läkemedelsindustrin.

I motion 2000/01:Ub458 (m) vill motionärerna att de lärosäten som så önskar skall ges möjlighet att bilda holdingbolag.

U t s k o t t e t anser att riksdagen skall avslå motionsyrkandena.

Utskottet delar regeringens uppfattning att samverkan mellan universitet och högskolor och det omgivande samhället är angelägen och skall fortsätta att utvecklas. Det finns, som regeringen konstaterat, ett behov av att se över både de många organisationer, bolag, stiftelser etc. som inrättats med ändamålet att förbättra samverkan och de olika formerna för samverkan. Den översyn av det nuvarande systemet för samverkan, som regeringen aviserar i propositionen, skall framför allt inriktas på holdingbolag och teknikbrostiftelser. Översynen skall enligt propositionen göras med utgångspunkt i de ursprungliga intentionerna för samverkan. Utskottet, som erfarit att flera lärosäten efterfrågar möjligheterna att bilda holdingbolag, förutsätter att översynen genomförs med förtur.

Säkerhetslaboratorium och nytt djurhus

Av de nya resurser som riksdagen anvisat för forskning och forskarutbildning under perioden 2001–2003 bör, enligt regeringens bedömning, medel fördelas för att bygga ett modernt djurhus. I budgetpropositionen för 2001 föreslås 5 miljoner kronor för detta ändamål. Medlen föreslås öka successivt för att år 2003 uppgå till 20 miljoner kronor.

Motion 2000/01:Ub5 (m) betonar angelägenheten av att det inte blir några ytterligare förseningar för det nya djurhuset (yrkande 1) liksom av preciseringar då det gäller insiktsfullt och generöst förhållningssätt vad det gäller omsorgen om försöksdjur (yrkande 2). Motionären anser också att en genomlysning av all den verksamhet som sker vid Smittskyddsinstitutet är nödvändig (yrkande 3).

U t s k o t t e t avstyrker motionen.

Utskottet delar regeringens bedömning att byggandet av ett nytt djurhus på Karolinska institutets område är en viktig förutsättning för att det i Sverige även fortsättningsvis skall kunna bedrivas kvalificerad forskning som kräver experiment med djur. Med hänsyn till brister i nuvarande djurhus är det, vilket betonas i propositionen, viktigt att det nya djurhuset kan tas i bruk inom en snar framtid. I likhet med socialutskottet, som tagit upp denna fråga i sitt yttrande, anser utbildningsutskottet att det inte finns skäl att utgå från att den tidsplan som föreligger inte skulle vara realistisk.

Som framhålls i propositionen är det av stor vikt att de experiment som skall utföras i det nya djurhuset noga prövas enligt de etiska regler som gäller för experiment med djur i Sverige. Svensk medicinsk forskning bör vara föregångare även när det gäller omsorgen om de djur som används i försöken. Det är därför angeläget att, som propositionen anger, det nya djurhuset byggs med en standard som inte bara uppfyller gällande minimikrav utan också återspeglar ett insiktsfullt och generöst förhållningssätt vad gäller omsorgen om försöksdjuren.

I likhet med socialutskottet, som tagit upp denna fråga i sitt yttrande, utgår utbildningsutskottet från att den forskning som bedrivs vid Smittskyddsinstitutet skall äga rum med beaktande av vad som anförts i propositionen och med iakttagande av lagar, förordningar och föreskrifter inom området.

Forskning till stöd för andra politikområden

I propositionen redovisas översiktligt regeringens syn på forskningsbehov till stöd för andra politikområden. Bland annat hänvisar regeringen till förslag i budgetpropositionen för 2001 om förstärkning av Statens skolverks forskningsanslag.

Motion 2000/01:Ub9 (s) yrkande 1 anser att forskningspolitiken måste kompletteras med idéer om hur statens samverkan med kommuner och landsting och den FoU dessa står för kan utvecklas till ett innovationssystem för offentlig sektor och att regeringen bör utreda denna frågeställning.

U t s k o t t e t, som erinrar om att forskningspropositionen bygger på ett synnerligen omfattande material i form av kunskaps- och forskningsstrate-

Hemställan

Utskottet hemställer

1. beträffande *utarbetandet av och innehållet i regeringens forskningspolitiska förslag*

att riksdagen avslår motion 2000/01:Ub17,

res. 1 (m, kd, c, fp)

2. beträffande *övergripande frågor*

att riksdagen avslår motionerna 2000/01:Ub4 yrkandena 1, 7 och 8, 2000/01:Ub6 yrkandena 4, 5, 7, 8, 9 och 10, 2000/01:Ub12 yrkandena 9 och 10, 2000/01:Ub820 yrkandena 8 och 9 samt 2000/01:K291 yrkande 1,

res. 2 (m) – delvis

res. 3 (kd) – delvis

res. 4 (c) – delvis

res. 5 (fp) – delvis

res. 6 (v)

3. beträffande *Sveriges forskningssamverkan med EU*

att riksdagen avslår motion 2000/01:Ub6 yrkande 15,

4. beträffande *prioriterade forskningsområden*

att riksdagen avslår motionerna 2000/01:Ub1, 2000/01:Ub2, 2000/01:Ub4 yrkandena 3 och 4, 2000/01:Ub6 yrkande 6, 2000/01:Ub7, 2000/01:Ub8 yrkande 5, 2000/01:Ub12 yrkande 7, 2000/01:Ub404, 2000/01:Ub436, 2000/01:Ub472, 2000/01:Ub496, 2000/01:Ub514, 2000/01:Ub806 yrkande 7, 2000/01:Ju724 yrkande 25, 2000/01:L459 yrkande 18, 2000/01:So372, 2000/01:Kr524 yrkande 6 och 2000/01:N243 yrkande 4,

res. 2 (m) – delvis

res. 3 (kd) – delvis

res. 4 (c) – delvis

res. 5 (fp) – delvis

5. beträffande *jämställdhet och genusforskning*

att riksdagen avslår motionerna 2000/01:Ub4 yrkande 5 och 2000/01:Ub6 yrkande 3,

res. 2 (m) – delvis

res. 3 (kd) – delvis

6. beträffande *utredning om hinder för kvinnor att verka på lika villkor inom forskningen, m.m.*

att riksdagen avslår motion 2000/01:Ub4 yrkande 10,

res. 7 (m, kd, fp)

7. beträffande *forskningsetik*

att riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i högskolelagen (1992:1434) och avslår motionerna 2000/01:Ub4 yrkande 2 och 2000/01:Ub6 yrkande 2,

res. 2 (m) – delvis

res. 3 (kd) – delvis

8. beträffande *forskningsinformation*

att riksdagen avslår motion 2000/01:Ub4 yrkande 11,

9. beträffande *myndighetsorganisationen för forskningsfinansiering* att riksdagen godkänner vad regeringen förordar om den framtida inriktningen av den nya myndighetsorganisationen för forskningsfinansiering och avslår motionerna 2000/01:Ub6 yrkande 11, 2000/01:Ub8 yrkandena 1, 2 och 6, 2000/01:Ub10, 2000/01:Ub12 yrkande 3, 2000/01:Ub14, 2000/01:Ub15 yrkandena 1–4, 2000/01:Ub16, 2000/01:Ub260 yrkande 22, 2000/01:Ub446, 2000/01:Ub465 och 2000/01:N383 yrkande 5 samt lägger skr. 2000/01:28 Resursfördelningen inom Vetenskapsrådet till handlingarna,

res. 2 (m) – delvis

res. 3 (kd) – delvis

res. 4 (c) – delvis

res. 5 (fp) – delvis

10. beträffande *roll- och ansvarsfördelning vid universitet och högskolor*

att riksdagen avslår motionerna 2000/01:Ub6 yrkandena 12 och 13, 2000/01:Ub12 yrkandena 1 och 4 samt 2000/01:Ub13,

res. 2 (m) – delvis

res. 4 (c) – delvis

11. beträffande *forskarutbildning*

att riksdagen godkänner vad regeringen förordar om samarbete inom forskarutbildningen genom forskarskolor och avslår motionerna 2000/01:Ub4 yrkande 6, 2000/01:Ub6 yrkande 14, 2000/01:Ub8 yrkande 3, 2000/01:Ub11 yrkandena 1 och 2 samt 2000/01:Ub12 yrkandena 5 och 8,

res. 3 (kd) – delvis

res. 4 (c) – delvis

res. 8 (m, fp) – delvis

12. beträffande *utbildning av handledare inom forskarutbildningen*

att riksdagen avslår motion 2000/01:Ub6 yrkande 1,

res. 2 (m) – delvis

13. beträffande *högskolans anställda*

att riksdagen avslår motionerna 2000/01:Ub4 yrkande 9, 2000/01:Ub9 yrkande 2 och 2000/01:Ub12 yrkande 2,

res. 4 (c) – delvis

14. beträffande *finansiering av forskning vid universitet och högskolor*

att riksdagen avslår motionerna 2000/01:Ub3 och 2000/01:Ub12 yrkande 6,

res. 2 (m) – delvis

res. 4 (c) – delvis

15. beträffande *redovisning av indirekta kostnader vid extern finansiering*

att riksdagen avslår motion 2000/01:Ub8 yrkande 4,

res. 8 (m, fp) – delvis

16. beträffande *högskolans samverkan med det omgivande samhället*

att riksdagen avslår motionerna 2000/01:Ub457 och 2000/01:Ub458,

17. beträffande *säkerhetslaboratorium och nytt djurhus*

att riksdagen avslår motionerna 2000/01:Ub5 yrkandena 1–3,

18. beträffande *forskning till stöd för andra politikområden*

att riksdagen avslår motion 2000/01:Ub9 yrkande 1.

Stockholm den 28 november 2000

På utbildningsutskottets vägnar

Jan Björkman

I beslutet har deltagit: Jan Björkman (s), Britt-Marie Danestig (v), Beatrice Ask (m), Eva Johansson (s), Inger Lundberg (s), Yvonne Andersson (kd), Lars Hjertén (m), Majléne Westerlund Panke (s), Tomas Högström (m), Tomas Eneroth (s), Lennart Gustavsson (v), Erling Wälivaara (kd), Per Bill (m), Gunnar Goude (mp), Sofia Jonsson (c), Ulf Nilsson (fp) och Agneta Lundberg (s).

Reservationer

1. Utarbetandet av och innehållet i regeringens forskningspolitiska förslag (mom. 1) – m, kd, c, fp

Beatrice Ask (m), Yvonne Andersson (kd), Lars Hjertén (m), Tomas Högström (m), Erling Wälivaara (kd), Per Bill (m), Sofia Jonsson (c) och Ulf Nilsson (fp) anför:

Forskningspolitiken är långsiktig till sin karaktär. Den borde därför vara föremål för breda politiska lösningar. Årets forskningsproposition, proposition 2000/01:3 Forskning och förnyelse, är inte en forskningspolitisk proposition i ordets rätta bemärkelse. Den saknar såväl analys av nuläge och uppföljning av hittills gällande mål och strategier som övergripande bedömningar inför den kommande planeringsperioden. Propositionen innehåller således inte ställningstaganden i fundamentala frågor som t.ex. avvägningarna mel-

lan vetenskaps- och forskningsområden respektive mellan landets universitet och högskolor samt forskarutbildningens omfattning och inriktning. I stället presenteras en stor mängd detaljförslag, som till yttermera visso vilar på osäkert beslutsunderlag. Vi avvisar denna detaljstyrning.

Det är förbluffande att, när regeringen i en skrivelse återkommer i frågan om fördelningen av Vetenskapsrådets resurser, inte heller denna skrivelse ger adekvat redovisning av regeringens ställningstaganden i grundfrågorna om fördelningen av resurser mellan olika forskningsområden respektive rollfördelningen mellan olika organ med ansvar för forskningsfinansieringen. Skrivelsen anger endast hur regeringen avser fördela anslaget till Vetenskapsrådet för det närmast kommande året. Det är av central betydelse inte bara för riksdagen utan självfallet också för hela forskarvärlden att få veta omfattningen på resurserna till de olika vetenskapsområdena under den kommande planeringsperioden. Avsaknaden av klar redovisning av detta är skandalös.

Underlaget för riksdagens beslut är således fortfarande synnerligen bristfälligt. Sannolikheten förefaller också liten att regeringen och Regeringskansliet sitter inne med ytterligare information och beslutsunderlag. Den sorgliga sanningen är således att det är på detta lösliga sätt som regeringen utformat sina förslag beträffande de miljarder av skattemedel som de kommande åren skall avsättas för forskning och forskarutbildning.

Forskning och utveckling tillhör de mest centrala frågorna för de länder som vill hålla sig i bränschen av det snabbt framväxande globala kunskaps-samhället. Staten har ett stort ansvar för att skapa ett gott forskningsklimat och att skapa förutsättningar för en fri högkvalitativ grundforskning på våra universitet och högskolor. En ansvarsfull regering skulle självfallet ha arbetat med sina förslag med detta för ögonen. Vi presenterar de åtgärder vi vill företa i våra respektive forskningspolitiska motioner.

Riksdagen bör enligt vår mening med bifall till motion 2000/01:Ub17 som sin mening ge regeringen till känna vad vi här har anfört.

Mot bakgrund av det anförda anser vi att utskottet under moment 1 bort hemställa

1. beträffande *utarbetandet av och innehållet i regeringens forskningspolitiska förslag*

att riksdagen med bifall till motion 2000/01:Ub17 som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts,

2. Övergripande frågor, m.m. (mom. 2, 4, 5, 7, 9, 10, 12 och 14) – m

Beatrice Ask (m), Lars Hjertén (m), Tomas Höglström (m) och Per Bill (m) anför:

En modern forskningsstrategi och många forskarutbildade är en förutsättning för att nå de stora framstegen. Forskningspropositionen innehåller ingen systematisk genomgång av principer och mål vad avser statens roll i fråga om forskning och utvecklingsarbete. I stället upprepas de olika, ofta otydliga mål och prioriteringar som tidigare angivits.

Den målstyrning som hittills bedrivits inom svensk forskningspolitik förefaller inte ha bidragit till att optimera fördelningen av forskningsmedel. Övergripande mål i en forskningspolitik skall enligt vår mening vara: garantera förutsättningarna för en forskningsmiljö i världsklass; garantera forskningens frihet; skapa förutsättningar för utveckling och bibehållande av starka och självständiga forskningsinstitutioner; fokusera på grundforskning, forskarutbildning och postdoktoral verksamhet; satsa extra på de allra mest framstående forskarna och forskarlagen; ta ansvar för forskning och utveckling av omedelbar betydelse för statens egna verksamheter; ge goda förutsättningar för internationellt forskningssamarbete.

Resurser bör koncentreras till regioner, forskningsområden och forskningsutförare som redan i dag håller hög klass. Att stärka och utveckla befintliga kunskapskluster är av central betydelse, inte bara för de berörda regionerna utan för hela landets framtid. Moderaterna kommer däremot aldrig att bidra till att forskningsresurser fördelas av regionalpolitiska skäl eller som kompensation efter t.ex. en förbandsnedläggning.

Fria, självständiga universitet tillhör de viktigaste institutionerna i kunskapssamhället. Universitet och högskolor måste ges möjlighet till en mer profilerad inriktning. Såväl grundutbildningsanslagen som forskningsanslagen bör öka.

Vad vi här har anfört bör riksdagen med bifall till motion 2000/01:Ub6 yrkandena 4, 5 och 7–10 som sin mening ge regeringen till känna.

I fråga om *prioriterade forskningsområden* anser vi att det finns behov av kraftsamling och fokusering kring forskningsområden som biovetenskap, bioteknik, bioinformation, IT m.m. Detta skall dock inte lösas genom att regeringen gör centrala öronmärkningar. Det är direkt olämpligt att regering och riksdag detaljstyr denna typ av satsningar ner på enstaka miljoner.

Vi anser det viktigt med ett system för långsiktig uppföljning av mediciner som rör kroniskt sjuka. De patienter som berörs måste informeras om registrets och forskningens ändamål.

Vad vi här har anfört bör riksdagen med bifall till motionerna 2000/01:Ub6 yrkande 6 och 2000/01:So372 som sin mening ge regeringen till känna.

Vi vill erinra om att *positiv särbehandling* nyligen har prövats av EG-domstolen, som i sitt domslut fann att de svenska reglerna strider mot direktivet om likabehandling av kvinnor och män i fråga om tillgång till anställning, yrkesutbildning och befordran samt anställningsvillkor. Detta bör riksdagen med bifall till motion 2000/01:Ub6 yrkande 3 som sin mening ge regeringen till känna.

Det faller under varje universitets och högskolas eget ansvar att tillse att *god forskningssed* efterföljs. Detta sker lämpligen genom att erforderlig kontroll inordnas i det egna arbetet med granskning och uppföljning av resultat och kvalitet. Enligt vår mening erfordras ingen särskild lagreglering av detta. Riksdagen bör avslå regeringens förslag om ändring i högskolelagen och bifalla motion 2000/01:Ub6 yrkande 2.

Enligt vår mening skall det inte inrättas något centralt *Vetenskapsråd*. I stället skall ämnesråden vara självständiga myndigheter. Det medicinska ämnesrådet bör utvecklas till ett nationellt institut för hälsa och medicin. Detta institut bör också svara för de områden som nu förts till Forskningsrå-

det för arbetsliv och socialvetenskap. Ett sådant institut skulle bli en stark forskningsfinansiär med ansvar för hela det samlade hälsovetenskapliga spektrumet. Vidare bör inrättas ett forskningsråd för jordbruk, skogsbruk, trä och livsmedel samt en myndighet för teknisk och industrirelaterad forskning.

I vårt budgetalternativ föreslår vi att inrättandet av Vetenskapsrådet som en överbyggnad omedelbart avbryts. De sammanlagt 1,8 miljarder kronor som regeringen vill anslå för Vetenskapsrådet bör fördelas mellan de tre ämnesråden i de proportioner som i dag gäller för Humanistisk-samhällsvetenskapliga forskningsrådet, Medicinska forskningsrådet och Naturvetenskapliga forskningsrådet/Teknikvetenskapliga forskningsrådet om man bortser från medlen för internationella avgifter och stöd till s.k. nationella anläggningar. I vårt budgetalternativ har vi fört upp tre nya anslag på statsbudgeten. Till *Nationella institutet för hälsa och medicin* vill vi anvisa 630,7 miljoner kronor, till *Vetenskapsrådet för naturvetenskap och teknik* anvisas 1 239,9 miljoner kronor och till *Vetenskapsrådet för humanism och samhällskunskap* 303,2 miljoner kronor.

Vi anser alltså att riksdagen bör avslå regeringens förslag om den framtida inriktningen av myndighetsorganisationen för forskningsfinansiering och med bifall till motionerna 2000/01:Ub6 yrkande 11 och 2000/01:Ub260 yrkande 22 som sin mening ge regeringen till känna vad vi här har anfört.

Utan närmare motivering begränsar forskningspropositionen *universitetens och högskolornas roll* till att vara "forskningsutförare". Universitet och högskolor får i dag egna statsbudgetanslag på sammanlagt ca 7 miljarder kronor. Dessa anslag utgör den i särklass största komponenten i den statliga forskningsbudgeten. För ett vitalt och pluralistiskt forskningssystem är det en självklarhet att universitet och högskolor skall ha möjligheter att agera som självständiga aktörer. Universitetsstyrelserna bör avpolitiserats för att minska det icke-akademiska beslutsfattandet på lokal nivå och för att öka den akademiska friheten, dvs. friheten för forskarna och lärarna – enskilt och kollektialt – att råda över verksamheten. Vi anser att två universitet/högskolor bör ombildas till fristående universitet/högskolor i stiftelseform.

Vad vi här har anfört bör riksdagen med bifall till motion 2000/01:Ub6 yrkandena 12 och 13 som sin mening ge regeringen till känna.

Kompetensen hos handledarna är knappast den huvudsakliga anledningen till att doktorander uttrycker missnöje med handledningen. Ett centralt problem är att antalet handledare är för litet i relation till mängden heltidsdoktorander som resultat av den tidigare kraftiga utbyggnaden av forskarutbildningen. Vidare har många handledare allt mindre tid över för handledning på grund av exempelvis utbyggnaden av grundutbildningen (och inom medicin eget kliniskt ansvar). Dessa problem löses inte genom att, som regeringen aviserar, föreskriva skyldighet för alla lärosäten att ordna utbildning av handledare inom forskarutbildningen. Vad vi här har anfört bör riksdagen med bifall till motion 2000/01:Ub6 yrkande 1 som sin mening ge regeringen till känna.

Cancerfonden har en unik ställning som icke-statlig finansiär av ett viktigt biomedicinskt forskningsområde. Enligt en flerårig praxis har universitet och högskolor inte debiterat Cancerfonden lokalkostnader för de projekt som fonden finansierar. Denna befrielse från lokalhyra bör kvarstå. Cancerfonden

bör också undantas från den i propositionen angivna höjningen av *omkostnadspåslaget*. Vad vi här har anfört bör riksdagen med bifall till motion 2000/01:Ub3 som sin mening ge regeringen till känna.

Mot bakgrund av det anförda anser vi att utskottet under momenten 2, 4, 5, 7, 9, 10, 12 och 14 bort hemställa

2. *beträffande övergripande frågor*

att riksdagen med bifall till motion 2000/01:Ub6 yrkandena 4, 5 och 7–10 samt med avslag på motionerna 2000/01:Ub4 yrkandena 1, 7 och 8, 2000/01:Ub12 yrkandena 9 och 10, 2000/01:Ub820 yrkandena 8 och 9 samt 2000/01:K291 yrkande 1 som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts,

4. *beträffande prioriterade forskningsområden*

att riksdagen med bifall till motionerna 2000/01:Ub6 yrkande 6 och 2000/01:So372 och med avslag på motionerna 2000/01:Ub1, 2000/01:Ub2, 2000/01:Ub4 yrkandena 3 och 4, 2000/01:Ub7, 2000/01:Ub8 yrkande 5, 2000/01:Ub12 yrkande 7, 2000/01:Ub404, 2000/01:Ub436, 2000/01:Ub472, 2000/01:Ub496, 2000/01:Ub514, 2000/01:Ub806 yrkande 7, 2000/01:Ju724 yrkande 25, 2000/01:L459 yrkande 18, 2000/01:Kr524 yrkande 6 och 2000/01:N243 yrkande 4 som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts,

5. *beträffande jämställdhet och genusforskning*

att riksdagen med bifall till motion 2000/01:Ub6 yrkande 3 och med avslag på motion 2000/01:Ub4 yrkande 5 som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts,

7. *beträffande forskningsetik*

att riksdagen avslår regeringens förslag till lag om ändring i högskolelagen (1992:1434) och motion 2000/01:Ub4 yrkande 2 samt med bifall till motion 2000/01:Ub6 yrkande 2 som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts,

9. *beträffande myndighetsorganisationen för forskningsfinansiering*

att riksdagen avslår regeringens förslag i fråga om den framtida inriktningen av den nya myndighetsorganisationen för forskningsfinansiering och motionerna 2000/01:Ub8 yrkandena 1, 2 och 6, 2000/01:Ub10, 2000/01:Ub12 yrkande 3, 2000/01:Ub14, 2000/01:Ub15 yrkandena 1–4, 2000/01:Ub16, 2000/01:Ub446, 2000/01:Ub465 och 2000/01:N383 yrkande 5, lägger skr. 2000/01:28 Resursfördelningen inom Vetenskapsrådet till handlingarna samt med bifall till motionerna 2000/01:Ub6 yrkande 11 och 2000/01:Ub260 yrkande 22 som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts,

10. *beträffande roll- och ansvarsfördelning vid universitet och högskolor*

att riksdagen med bifall till motion 2000/01:Ub6 yrkandena 12 och 13 samt med avslag på motionerna 2000/01:Ub12 yrkandena 1 och 4 och 2000/01:Ub13 som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts,

12. beträffande *utbildning av handledare inom forskarutbildningen* att riksdagen med bifall till motion 2000/01:Ub6 yrkande 1 som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts,

14. beträffande *finansiering av forskning vid universitet och högskolor*

att riksdagen med bifall till motion 2000/01:Ub3 och med avslag på motion 2000/01:Ub12 yrkande 6 som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts,

3. Övergripande frågor, m.m. (mom. 2, 4, 5, 7, 9 och 11) – kd

Yvonne Andersson (kd) och Erling Wälivaara (kd) anför:

En viktig utgångspunkt för modern forskningspolitik måste vara att den fria grundforskningen har en fundamental roll för samhällsutvecklingen. Staten måste ta sitt huvudansvar för den fria grundforskningen, som på sikt är grundläggande också för näringslivets utveckling.

Forskningsområdet bör vara föremål för breda politiska lösningar, åtminstone i de frågor som är tydligt sakpolitiska. Kristdemokraterna vill ha en långsiktig utbyggnad av god kvalitet i en takt som ger de olika forskningsinstitutionerna förutsättningar att nå uppsatta mål. Forskningsinstitutionerna skall ha en rejäl grundfinansiering och ytterligare medel skall kunna sökas genom forskningsråden. På så sätt förenas god basfinansiering med nationell konkurrens. Regeringens forskningspolitiska proposition innebär en alltför stark styrning av såväl forskningen som forskarutbildningen.

Vad vi här har anfört bör riksdagen med bifall till motion 2000/01:Ub4 yrkandena 1, 7 och 8 som sin mening ge regeringen till känna.

I fråga om *prioriterade forskningsområden* är vår mening att ett teknifierat samhälle också kräver kunnande om mänskliga och kulturella värden. Att humaniora och samhällsvetenskap utvecklas är viktigt för ett mänskligt samhälle. Nu anslås visserligen något ökade medel till humaniora och samhällsvetenskap, men i relation till vad teknik och naturvetenskap får, är det fortfarande en rejäl obalans. Den humanistiska och samhällsvetenskapliga forskningen skall i högre grad integreras och samverka med den tekniska och naturvetenskapliga. Det bör finnas en koppling mellan teknikdominerad grundforskning och dess tillämpningar. Detta är särskilt tydligt inom medicinsk forskning, där den stora utmaningen är hur man kan använda nya rön i sjukvården. Det behövs stöd till den delen av forskningen. Regeringen bör låta utreda konsekvenserna av obalansen i medelstillsättning mellan naturvetenskap och teknik å ena sidan och samhällsvetenskap och humaniora å andra sidan samt i denna utredning också beakta den medicinska forskningens situation.

Det är viktigt att Sverige deltar aktivt i den forskning som bedrivs kring turism. Lika viktigt är att de erfarenheter och de forskningsrön som framkommer på ett enkelt, snabbt och billigt sätt förs ut till näringen.

Vad vi här har anfört bör riksdagen med bifall till motionerna 2000/01:Ub4 yrkandena 3 och 4 samt 2000/01:N243 yrkande 4 som sin mening ge regeringen till känna.

Inom varje forskningsområde behövs de olika perspektiv som kvinnor och män står för. Fortfarande är det en sned fördelning mellan män och kvinnor i forskarsamhället. Universitet och högskolor måste anpassas till *kvinnors speciella villkor* när det gäller att förena familjebildning och yrkeskarriär. Detta bör riksdagen med bifall till motion 2000/01:Ub4 yrkande 5 som sin mening ge regeringen till känna.

Kunskapen är inte värdenneutral, utan tolkas utifrån olika teorier och perspektiv. Därför är det viktigt att *forskningspolitikens värdegrund* är tydlig. Såsom riksdagen uttalade 1994 har vårt samhälle sina rötter i den kristna etiken och den västerländska humanismen. Den är förankrad i värden som människolivets okränkbarhet, människors lika värde, frihet för den enskilde individen, solidaritet med svaga och utsatta, jämställdhet mellan kvinnor och män och alla människors lika värde. Vi anser att dessa värden skall vara vägledande också för forskningen. Riksdagen bör avslå regeringens förslag om ändring i högskollegagen och med bifall till motion 2000/01:Ub4 yrkande 2 som sin mening ge regeringen till känna vad vi här har anfört.

Regeringen har lämnat bristfällig redovisning i fråga om resursfördelningen inom *Vetenskapsrådet*. Redovisningen är kortsiktig, trots att ett huvudsyfte med de forskningspolitiska propositionerna är att få en långsiktig behandling av forskningsfrågorna. Inte heller anger regeringen något om analysen bakom den föreslagna fördelningen eller med vilket mål i sikte resursfördelningen sker. De nuvarande resurserna är intecknade genom beslut av forskningsråden, vilket omöjliggör större omfördelningar i det korta perspektivet. Kristdemokraterna vill på sikt ha en fördelning av de resurser, som direkt fördelas till olika forskningsområden, enligt följande:

- 40 % till naturvetenskap och teknik
- 30 % till medicin
- 20 % till samhällsvetenskap och humaniora
- 3 % till utbildningsvetenskap.

Vi anser att riksdagen bör avslå regeringens förslag om den framtida inriktningen av den nya myndighetsorganisationen för forskningsfinansiering samt med bifall till motion 2000/01:Ub15 yrkandena 1–4 som sin mening ge regeringen till känna vad vi här har anfört.

Regeringen borde ha redovisat sin syn på omfattningen och inriktningen av *forskarutbildningen*. Det saknas nu långsiktig planering. Regeringen föreslår 16 nya forskarskolor. Det hade varit bättre om olika lärosäten hade fått välja ut sina samarbetspartner och tillsammans arbeta fram en lämplig forskarskola. Forskarskolorna innebär ett mycket begränsat tillskott av doktorer.

Vad vi här har anfört bör riksdagen med avslag på regeringens förslag och med bifall till motion 2000/01:Ub4 yrkande 6 som sin mening ge regeringen till känna.

Mot bakgrund av det anförda anser vi att utskottet under momenten 2, 4, 5, 7, 9 och 11 bort hemställa

2. beträffande övergripande frågor

att riksdagen med bifall till motion 2000/01:Ub4 yrkandena 1, 7 och 8 och med avslag på motionerna 2000/01:Ub6 yrkandena 4 och 5 samt 7–10, 2000/01:Ub12 yrkandena 9 och 10, 2000/01:Ub820 yrkandena 8 och 9 samt 2000/01:K291 yrkande 1 som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts,

4. beträffande prioriterade forskningsområden

att riksdagen med bifall till motionerna 2000/01:Ub4 yrkandena 3 och 4 och 2000/01:N243 yrkande 4 samt med avslag på motionerna 2000/01:Ub1, 2000/01:Ub2, 2000/01:Ub6 yrkande 6, 2000/01:Ub7, 2000/01:Ub8 yrkande 5, 2000/01:Ub12 yrkande 7, 2000/01:Ub404, 2000/01:Ub436, 2000/01:Ub472, 2000/01:Ub496, 2000/01:Ub514, 2000/01:Ub806 yrkande 7, 2000/01:Ju724 yrkande 25, 2000/01:L459 yrkande 18, 2000/01:So372 och 2000/01:Kr524 yrkande 6 som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts,

5. beträffande jämställdhet och genusforskning

att riksdagen med bifall till motion 2000/01:Ub4 yrkande 5 och med avslag på motion 2000/01:Ub6 yrkande 3 som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts,

7. beträffande forskningsetik

att riksdagen avslår regeringens förslag till lag om ändring i högskolelagen (1992:1434) och motion 2000/01:Ub6 yrkande 2 samt med bifall till motion 2000/01:Ub4 yrkande 2 som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts,

9. beträffande myndighetsorganisationen för forskningsfinansiering

att riksdagen avslår regeringens förslag i fråga om den framtida inriktningen av den nya myndighetsorganisationen för forskningsfinansiering och motionerna 2000/01:Ub6 yrkande 11, 2000/01:Ub8 yrkandena 1, 2 och 6, 2000/01:Ub10, 2000/01:Ub12 yrkande 3, 2000/01:Ub14, 2000/01:Ub16, 2000/01:Ub260 yrkande 22, 2000/01:Ub446, 2000/01:Ub465 och 2000/01:N383 yrkande 5, lägger skr. 2000/01:28 Resursfördelningen inom Vetenskapsrådet till handlingarna samt med bifall till motion 2000/01:Ub15 yrkandena 1–4 som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts,

11. beträffande forskarutbildning

att riksdagen avslår regeringens förslag om samarbete inom forskarutbildningen genom forskarskolor och motionerna 2000/01:Ub6 yrkande 14, 2000/01:Ub8 yrkande 3, 2000/01:Ub11 yrkandena 1 och 2 och 2000/01:Ub12 yrkandena 5 och 8 samt med bifall till motion 2000/01:Ub4 yrkande 6 som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts,

Sofia Jonsson (c) anför:

Liksom en högkvalitativ forskning kräver öppenhet och kritisk granskning, kräver en framgångsrik och långsiktigt hållbar forskningspolitik en ständigt pågående diskussion. Centerpartiet förordar ett ständigt pågående arbete kring forskningsfrågorna både mellan regeringen och de politiska partierna och mellan den politiska makten och företrädare för forskarsamhället.

En svårighet för forskningspolitiken är att samhället saknar överblick över de samlade offentliga forskningsresurserna och att prioritering av forskning därigenom blir svårare. En ordning bör prövas där all offentlig forskningsfinansiering redovisas i en samlad forskningsbudget.

Vad jag här har anfört bör riksdagen med bifall till motion 2000/01:Ub12 yrkandena 9 och 10 som sin mening ge regeringen till känna.

I fråga om *prioriterade forskningsområden* är det angeläget att ökade resurser till teknik, medicin och naturvetenskap balanseras av öknings också till samhällsvetenskap och humaniora. Regeringen bör till vårpropositionen 2001 återkomma med förslag till hur forskning inom humaniora och samhällsvetenskap långsiktigt kan stärkas. Samhället har satsat för lite på forskning inom ett antal av de områden som berör idrottsrörelsen. Resurser måste satsas från de stora forskningsråden på forskning inom området idrott – motion – folkhälsa. Vad jag här har anfört bör riksdagen med bifall till motionerna 2000/01:Ub12 yrkande 7 och 2000/01:Kr524 yrkande 6 som sin mening ge regeringen till känna.

Regeringen anger i den forskningspolitiska propositionen i detalj hur resurstillskottet till *Vetenskapsrådet* skall fördelas. Regeringen tar med andra ord på sig uppgiften att själv agera vetenskapsråd och stå för de bedömningar som forskarsamhället rimligen självt borde få göra. Regeringen bör avstå från sådan detaljreglering.

Centerpartiet anser att resurserna till samtliga tre ämnesråd och särskilt de för humanistisk och samhällsvetenskaplig samt medicinvetenskaplig forskning bör förstärkas i förhållande till vad regeringen anger i skrivelsen om resursfördelningen inom Vetenskapsrådet (skr. 2000/01:28). Centerpartiets förslag till fördelning av anslaget till Vetenskapsrådet är följande:

(tkr)

1. Humanistisk och samhällsvetenskaplig forskning	222 000
2. Medicinvetenskaplig forskning	362 000
3. Natur- och teknikvetenskaplig forskning	1 044 000
4. Utbildningsvetenskaplig forskning	-
5. Dyrbar vetenskaplig utrustning m.m.	66 000
6. Övrig forskningsfinansiering	83 101
Summa	1 777 101

Jag anser att riksdagen bör avslå regeringens förslag när det gäller den framtida inriktningen av myndighetsorganisationen för forskningsfinansiering och med bifall till motionerna 2000/01:Ub12 yrkande 3 och 2000/01:Ub16 som sin mening ge regeringen till känna vad jag här har anfört.

Centerpartiet motsätter sig regeringens ambition att en allt större del av lärosätenas forskningsresurser skall erhållas efter prövning hos externa forskningsfinansiärer. Enligt vår uppfattning minskar en sådan ambition lärosätenas frihet och innebär vidare att *universitetens och högskolornas roll* förminskas från fria forskningscentrum till utförare av offentligt och privat beställd forskning.

Bland de mest betydande inslagen i 1992 års högskolereform var införandet av en examensordning. Det innebär ett principgenombrott för de mindre och medelstora högskolorna. En rutin med tydliga kriterier har utvecklats för prövning av examensrättigheter. Systemet bör vidareutvecklas. Centerpartiet förespråkar en kvalificeringstrappa med klara kriterier. Med en kvalificeringstrappa skapas förutsättningar för högskolan att successivt utveckla bredd och djup. För högskolor som erhållit examensrättigheter skall det vara möjligt att efter prövning inrätta vetenskapsområde och vidare att uppnå universitetsstatus och att utvecklas till en profilhögskola.

Vad jag här har anfört bör riksdagen med bifall till motion 2000/01:Ub12 yrkandena 1 och 4 som sin mening ge regeringen till känna.

Forskarskolorna innebär att regeringen stärker sitt grepp över svensk forskning och vidare centraliserar beslutsfattandet över forskning och forskarutbildning till de stora universiteten. De nya universiteten och högskolorna med vetenskapsområde borde få större möjligheter att själva styra över resurser till forskning och forskarutbildning. Det bör t.ex. innebära att forskarskolor etableras även vid dessa lärosäten. Det bör också innebära att studenter lika möjligheter att rekryteras till forskarskolor garanteras. Regeringen bör återkomma med förslag som innebär en organisation för forskarskolor i enlighet härmed. Grundtanken i den reform av forskarutbildningen som gjordes för något år sedan var riktig så till vida att alla forskarstuderande skall ha en rimlig social situation. Likväl kvarstår en mängd praktiska problem med genomförandet. Forskarutbildningen bör utvärderas och de forskarstuderandes situation bör behandlas i en studiesocial utredning. Riksdagen bör avslå regeringens förslag och med bifall till motion 2000/01:Ub12 yrkandena 5 och 8 som sin mening ge regeringen till känna vad jag här har anfört.

Behovet av kompetenta *högskolelärare* är i dag på sina håll mycket stort, särskilt vid de mindre och medelstora högskolorna, och kommer också att öka kraftigt de kommande åren. Regeringen bör utarbeta en strategi som anger hur rekryteringen av högskolelärare kan ökas. Detta bör riksdagen med bifall till motion 2000/01:Ub12 yrkande 2 som sin mening ge regeringen till känna.

Centerpartiet har inga principiella invändningar mot att externa forskningsfinansiärer skall stå för kostnader som uppstår vid lärosätet till följd av finansierade projekt. Däremot förefaller det svårt, för att inte säga orimligt, att definitivt fastslå en nivå för hur stort detta påslag skall vara, mot bakgrund av den mångfald av former för extern forskningsfinansiering som förekom-

mer. I avvaktan på en godtagbar modell för att debitera för externt uppkomna kostnader bör det därför för närvarande inte göras några förändringar i fråga om lägsta *påslag för indirekta kostnader*. Regeringen bör återkomma i frågan och samtidigt redogöra för vilka kostnader som skall kompenseras. Jag anser att riksdagen bör bifalla motion 2000/01:Ub12 yrkande 6 och därmed som sin mening ge regeringen till känna vad jag här har anfört.

Mot bakgrund av det anförda anser jag att utskottet under momenten 2, 4, 9, 10, 11, 13 och 14 bort hemställa

2. *beträffande övergripande frågor*

att riksdagen med bifall till motion 2000/01:Ub12 yrkandena 9 och 10 samt med avslag på motionerna 2000/01:Ub4 yrkandena 1, 7 och 8, 2000/01:Ub6 yrkandena 4 och 5 samt 7–10, 2000/01:Ub820 yrkandena 8 och 9 samt 2000/01:K291 yrkande 1 som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts,

4. *beträffande prioriterade forskningsområden*

att riksdagen med bifall till motionerna 2000/01:Ub12 yrkande 7 och 2000/01:Kr524 yrkande 6 samt med avslag på motionerna 2000/01:Ub1, 2000/01:Ub2, 2000/01:Ub4 yrkandena 3 och 4, 2000/01:Ub6 yrkande 6, 2000/01:Ub7, 2000/01:Ub8 yrkande 5, 2000/01:Ub404, 2000/01:Ub436, 2000/01:Ub472, 2000/01:Ub496, 2000/01:Ub514, 2000/01:Ub806 yrkande 7, 2000/01:Ju724 yrkande 25, 2000/01:L459 yrkande 18, 2000/01:So372 och 2000/01:N243 yrkande 4 som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts,

9. *beträffande myndighetsorganisationen för forskningsfinansiering*

att riksdagen avslår regeringens förslag i fråga om den framtida inriktningen av den nya myndighetsorganisationen för forskningsfinansiering och motionerna 2000/01:Ub6 yrkande 11, 2000/01:Ub8 yrkandena 1, 2 och 6, 2000/01:Ub10, 2000/01:Ub14, 2000/01:Ub15 yrkandena 1–4, 2000/01:Ub260 yrkande 22, 2000/01:Ub446, 2000/01:Ub465 och 2000/01:N383 yrkande 5, lägger skr. 2000/01:28 Resursfördelningen inom Vetenskapsrådet till handlingarna samt med bifall till motionerna 2000/01:Ub12 yrkande 3 och 2000/01:Ub16 som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts,

10. *beträffande roll- och ansvarsfördelning vid universitet och högskolor*

att riksdagen med bifall till motion 2000/01:Ub12 yrkandena 1 och 4 och med avslag på motionerna 2000/01:Ub6 yrkandena 12 och 13 samt 2000/01:Ub13 som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts,

11. *beträffande forskarutbildning*

att riksdagen avslår regeringens förslag om samarbete inom forskarutbildningen genom forskarskolor och motionerna 2000/01:Ub4 yrkande 6, 2000/01:Ub6 yrkande 14, 2000/01:Ub8 yrkande 3, 2000/01:Ub11 yrkandena 1 och 2 samt med bifall till motion 2000/01:Ub12 yrkandena 5 och 8 som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts,

13. beträffande *högskolans anställda*

att riksdagen med bifall till motion 2000/01:Ub12 yrkande 2 och med avslag på motionerna 2000/01:Ub4 yrkande 9 och 2000/01:Ub9 yrkande 2 som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts,

14. beträffande *finansiering av forskning vid universitet och högskolor*

att riksdagen med bifall till motion 2000/01:Ub12 yrkande 6 och med avslag på motionen 2000/01:Ub3 som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts,

5. Övergripande frågor, m.m. (mom. 2, 4 och 9) – fp

Ulf Nilsson (fp) anför:

Fri och obunden forskning som håller hög kvalitet är en förutsättning för samhällets utveckling. Mångfald och frihet inom forskningen har ett egenvärde. Det är omöjligt att på förhand avgöra om forskning inom ett visst område kommer att medföra stor samhällsnytta eller inte. Därför måste forskarna själva få formulera de problem som de skall studera i stället för att tvingas följa politiska modenycker om vad som för tillfället anses vara oportunt och samhällsrelevant.

Regeringen har infört en lag som gör att den kan utse ledamöter i forskningsstiftelserna. Denna direkta politiska styrning av stiftelserna hotar den vetenskapliga kvaliteten. Styrelseledamöterna bör i stället utses inom vetenskapssamhället så att stiftelserna blir fristående, vilket från början var tanken. Vad jag här har anfört bör riksdagen med bifall till motion 2000/01:Ub820 yrkandena 8 och 9 som sin mening ge regeringen till kännna.

I fråga om *prioriterade forskningsområden* vill jag betona att behovet av och intresset för humanistisk forskning blir allt större. Detta bör beaktas bland annat vid fördelningen av resurser mellan ämnesråden inom Vetenskapsrådet. Det finns behov av ett forskningsprogram om bland annat nyanlända flyktingar och asylsökandes medicinska, psykologiska och sociala behov. Mer resurser bör också satsas på forskning om homo- och bisexuellas och transpersoners situation, heterosexualitetens ställning i samhället m.m. Detta bör kunna ske framför allt genom det nya Forskningsrådet för arbetsliv och socialvetenskap. Självklart bör dessa projekt liksom all annan forskning bedömas med forskningsorganens sedvanliga kvalitets- och relevanskriterier. Vad jag här har anfört bör riksdagen med bifall till motionerna 2000/01:Ub8 yrkande 5, 2000/01:Ub404 och 2000/01:L459 yrkande 18 som sin mening ge regeringen till känna.

I regeringens proposition våren 2000 om myndighetsorganisationen för forskningsfinansiering slogs det fast att statsmakterna skulle fördela pengar mellan de olika ämnesråden inom *Vetenskapsrådet*. Folkpartiet håller med om att riksdagen bör göra denna typ av prioriteringar, dvs. i stort prioritera mellan vetenskapsområden. Regeringen sade dock i den nu aktuella forskningspolitiska propositionen ingenting om hur fördelningen mellan ämnesområden skulle se ut. Samtidigt som regeringen inte lämnade några besked

om den framtida strategin för Vetenskapsrådet ville man i detalj reglera användningen av en del av pengarna.

2000/01:UbU6

Folkpartiet föreslår att 76 miljoner kronor förs över från Vetenskapsrådet direkt till universiteten för forskning och forskarutbildning. I förhållande till det förslag om resursfördelning inom Vetenskapsrådet, som regeringen redovisat i skr. 2000/01:28, vill Folkpartiet att mer skall fördelas direkt till de tre ämnesråden. Det humanistisk-samhällsvetenskapliga ämnesrådet bör få den procentuellt största ökningen. Folkpartiets förslag till fördelning av anslaget till Vetenskapsrådet är följande:

(tkr)

1. Humanistisk och samhällsvetenskaplig forskning	250 298
2. Medicinvetenskaplig forskning	378 567
3. Natur- och teknikvetenskaplig forskning	1 003 641
4. Utbildningsvetenskaplig forskning	-
5. Dyrbar vetenskaplig utrustning m.m.	58 595
6. Övrig forskningsfinansiering m.m.	10 000
Summa	1 701 101

Regeringen borde redovisa analysen bakom sitt förslag i fråga om de s.k. småämnena och återkomma till riksdagen med ett förslag som innehåller principbeslut om vilka små ämnen som skall ha särställning. Därutöver skall ämnesråden ha möjlighet att fördela pengar till småämnena efter egna beslut.

Jag anser alltså att riksdagen bör avslå regeringens förslag om den framtida inriktningen av den nya myndighetsorganisationen för forskningsfinansiering och med bifall till motionerna 2000/01:Ub8 yrkandena 1, 2 och 6 samt 2000/01:Ub14 som sin mening ge regeringen till känna vad jag här har anfört.

Mot bakgrund av det anförda anser jag att utskottet under momenten 2, 4 och 9 bort hemställa

2. beträffande *övergripande frågor*

att riksdagen med bifall till motion 2000/01:Ub820 yrkandena 8 och 9 och med avslag på motionerna 2000/01:Ub4 yrkandena 1, 7 och 8, 2000/01:Ub6 yrkandena 4 och 5 samt 7–10, 2000/01:Ub12 yrkandena 9 och 10 och 2000/01:K291 yrkande 1 som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts,

4. beträffande *prioriterade forskningsområden*

att riksdagen med bifall till motionerna 2000/01:Ub8 yrkande 5, 2000/01:Ub404 och 2000/01:L459 yrkande 18 samt med avslag på motionerna 2000/01:Ub1, 2000/01:Ub2, 2000/01:Ub4 yrkandena 3 och 4, 2000/01:Ub6 yrkande 6, 2000/01:Ub7, 2000/01:Ub12 yrkande 7, 2000/01:Ub436, 2000/01:Ub472, 2000/01:Ub496, 2000/01:Ub514, 2000/01:Ub806 yrkande 7, 2000/01:Ju724 yrkande 25, 2000/01:So372, 2000/01:Kr524 yrkande 6 och 2000/01:N243 yrkande 4 som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts,

9. beträffande *myndighetsorganisationen för forskningsfinansiering*

att riksdagen avslår regeringens förslag i fråga om den framtida inriktningen av den nya myndighetsorganisationen för forskningsfinansiering och motionerna 2000/01:Ub6 yrkande 11, 2000/01:Ub10, 2000/01:Ub12 yrkande 3, 2000/01:Ub15 yrkandena 1–4, 2000/01:Ub16, 2000/01:Ub260 yrkande 22, 2000/01:Ub446, 2000/01:Ub465 och 2000/01:N383 yrkande 5, lägger skr. 2000/01:28 Resursfördelningen inom Vetenskapsrådet till handlingarna samt med bifall till motionerna 2000/01:Ub8 yrkandena 1, 2 och 6 samt 2000/01:Ub14 som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts,

6. Övergripande frågor (mom. 2) – v

Britt-Marie Danestig (v) och Lennart Gustavsson (v) anför:

Det av regeringen beställda forskningsprogrammet om militär underrättelse- och säkerhetstjänst (MUST) har aktualiserat den principiella frågan om balansen mellan forskarstyrd och beställarstyrd forskning. Det är forskarna själva och inte finansiärerna som skall definiera forskningsproblemen. Rege- ringsuppdrag skall inte vara av så specifik och avgränsande karaktär som MUST-programmet. Den typen av beställningsuppdrag kan på sikt under- gräva förtroendet för forskning och forskare bland allmänheten, om forsk- ningsuppdragen uppfattas som politiska beställningsarbeten.

Mot bakgrund av det anförda anser vi att utskottet under moment 2 bort hemställa

2. beträffande *Övergripande frågor*

att riksdagen med bifall till motion 2000/01:K291 yrkande 1 och med avslag på motionerna 2000/01:Ub4 yrkandena 1, 7 och 8, 2000/01: Ub6 yrkandena 4 och 5 samt 7–10, 2000/01:Ub12 yrkandena 9 och 10 samt 2000/01:Ub820 yrkandena 8 och 9 som sin mening ger regering- en till känna vad som ovan anförts,

7. Utredning om hinder för kvinnor att verka på lika villkor inom forskningen, m.m. (mom. 6) – m, kd, fp

2000/01:UbU6

Beatrice Ask (m), Yvonne Andersson (kd), Lars Hjertén (m), Tomas Högstrom (m), Erling Wälivaara (kd), Per Bill (m) och Ulf Nilsson (fp) anför:

Vi anser att det behöver utredas vilka hinder som fortfarande omöjliggör för kvinnor att verka på lika villkor. Universitet och högskolor måste anpassas till kvinnors speciella villkor när det gäller att förena familjebildning och yrkeskarriär. Bland annat måste forskarutbildning kunna bedrivas på deltid. När det gäller anställning som forskarassistent har nu införts föreskrift om att bland annat föräldraledighet skall beaktas som särskilt skäl för undantag från den tidsgräns som gäller för sådan anställning. Enligt vår mening bör tidsgränsen i stället tas bort. Normala levnadsomständigheter som föräldraskap skall inte behöva uttryckas som undantagsregler.

Mot bakgrund av det anförda anser vi att utskottet under moment 6 bort hemställa

6. beträffande *utredning om hinder för kvinnor att verka på lika villkor inom forskningen, m.m.*

att riksdagen med bifall till motion 2000/01:Ub4 yrkande 10 som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts,

8. Forskarutbildning, m.m. (mom. 11 och 15) – m, fp

Beatrice Ask (m), Lars Hjertén (m), Tomas Högstrom (m), Per Bill (m) och Ulf Nilsson (fp) anför:

Regeringens förslag om *forskarskolor* innebär att politiska organ skall fatta beslut i frågor som i stället bör avgöras vid universitet och högskolor utifrån vetenskapliga och professionella bedömningar. Vi anser att de av regeringen föreslagna forskarskolorna skall avvisas. Forskarskolor skall i stället kunna växa fram utifrån de olika lärosätenas egna initiativ, under förutsättning att resurser för forskning finns. Utöver det grundläggande felet med ett uppi-från-och-ner-perspektiv och beordrade nätverk är forskarskolorna dessutom underfinansierade. Ansvar för forskarutbildningen åvilar universiteten, som dessutom får ett betydande stöd just för forskarskolor från stiftelser. Belopp motsvarande regeringens finansiering av forskarskolor bör i stället avsättas för postdoktorstjänster. Vad vi här har anförts bör riksdagen med avslag på regeringens förslag och med bifall till motionerna 2000/01:Ub6 yrkande 14 och 2000/01:Ub8 yrkande 3 som sin mening ge regeringen till känna.

I fråga om *finansieringen av forskning vid universitet och högskolor* instämmer vi i principen om full kostnadstäckning. Regeringens beskrivning av vad ett påslag med 18 % skall räcka till är dock oklar. Regeringen bör därför snarast återkomma med närmare beskrivning av vad denna procentsats grundar sig på och en beskrivning av vilka kostnader som skall täckas av externa finansiärer. Detta bör riksdagen med bifall till motion 2000/01:Ub8 yrkande 4 som sin mening ge regeringen till känna.

11. beträffande *forskarutbildning*

att riksdagen avslår regeringens förslag i fråga om samarbete inom forskarutbildningen genom forskarskolor och motionerna 2000/01:Ub4 yrkande 6, 2000/01:Ub11 yrkandena 1 och 2 och 2000/01:Ub12 yrkandena 5 och 8 samt med bifall till motionerna 2000/01:Ub6 yrkande 14 och 2000/01:Ub8 yrkande 3 som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts,

15. beträffande *redovisning av indirekta kostnader vid extern finansiering*

att riksdagen med bifall till motion 2000/01:Ub8 yrkande 4 som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts,

Särskilda yttranden

1. Övergripande frågor (mom. 2) – fp

Ulf Nilsson (fp) anför:

Kvaliteten på svensk forskning är av avgörande betydelse för hela landets utveckling. Under de senaste åren har antalet doktorander minskat och de statliga anslagen till forskning krympt. Samtidigt har regeringen och utbildningsministern vid flera tillfällen uttalat att en fri och nyfikenhetsbaserad forskning är en förutsättning för en stark vetenskaplig utveckling och att kraftfulla satsningar för att stärka forskningen behövs. Därför har många med förhoppning och nyfikenhet väntat på regeringens proposition om forskningen.

För dem som hoppats på en ny forskningsstrategi är tyvärr regeringens proposition, Forskning och förnyelse, en stor besvikelse. I själva verket innehåller propositionen få nyheter. Den organisation som beskrivs är redan beslutad av riksdagen och likaså är de resurser som tillförs redan beslutade i samband med vårens budgetproposition. I princip är propositionen en utförlig beskrivning av regeringens budgetförslag för 2001, men den innehåller i liten utsträckning en beskrivning av regeringens framtida strategi.

På en punkt ger dock propositionen ett tydligt besked: regeringen kommer att öka den politiska detaljstyrningen av svensk forskning. Samtidigt är regeringens strategi att andelen anslag direkt till universitet och högskolor skall minska. För Folkpartiet är detta ett negativt budskap. En liberal forskningspolitik syftar tvärtom till att stärka den fria forskningen och skapa en bas som står fri både mot politisk och kommersiell styrning. Försvagas den fria självständiga forskningen minskar också underlaget för beställd, inriktad forskning. Det är inte möjligt att på förhand avgöra om forskning inom ett visst område kommer att medföra stor samhällsnytta eller inte. Det som i dag framstår som irrelevant kan i morgon äga största relevans. Historien om vetenskapens viktigaste landvinningar är ett bevis för detta. Därför skall forskningen i så hög grad som möjligt vara fri från styrning. Därför måste

2. Prioriterade forskningsområden (mom. 4) – v

Britt-Marie Danestig (v) och Lennart Gustavsson (v) anför:

I den tvärpolitiska motionen 2000/01:Ju724 (yrk. 25) anges behovet att stimulera forskning runt den särskilda situation som homo-, bi- och transsexuella samt transvestiter befinner sig i. Vänsterpartiet delar till fullo uppfattningen, som redogörs för i motionen, att avsaknaden av handledare ibland kan vara ett hinder att ta sig an forskning på dessa områden. Det vore välkommet om forskning runt homo- och bisexuellas situation kunde stimuleras och om svenska myndigheter och forskare bättre kunde följa och bevaka den internationella forskningen när det gäller transvestism och transsexualism.

Härigenom föreskrivs att det i högskolelagen (1992:1434) skall införas en ny paragraf, 1 kap. 3 a §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 kap.

3 a §¹

*I högskolornas verksamhet skall
vetenskapens trovärdighet och god
forskningssed värnas.*

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2001.

¹ Senaste lydelse 2000:260

Till utbildningsutskottet

Utbildningsutskottet har den 10 oktober 2000 beslutat bereda socialutskottet tillfälle att avge yttrande över regeringens proposition 2000/01:3 Forskning och förnyelse jämte motioner i de delar som berör utskottets beredningsområde.

Socialutskottet begränsar sitt yttrande till motionerna 2000/01:Ub5 (m) yrkandena 1 och 3 och 2000/01:Ub6 (m) yrkande 11 samt avsnitt 7.3 i propositionen.

Socialutskottet överlämnar samtidigt motion 2000/01:So372 (m) till utbildningsutskottet under förutsättning av utbildningsutskottets medgivande.

Socialutskottet

Propositionens huvudsakliga innehåll

Regeringen lämnar i propositionen sin syn på forskningspolitikens inriktning under åren 2001–2003. Regeringen föreslår att i högskolelagen skall föras in en ny paragraf som innebär att vetenskapens trovärdighet och god forskningssed skall värnas i universitetens och högskolornas verksamhet. Vidare föreslår regeringen att de lärosäten som regeringen bestämmer skall ansvara för forskarskolor inom vissa områden. Samarbetet mellan lärosätena om forskarutbildningen skall därmed utvecklas och stärkas.

En utgångspunkt för propositionen är behovet av att skapa bättre förutsättningar för kraftsamling inom strategiska forskningsområden och stimulera tvär- och mångvetenskaplig forskning. I propositionen föreslås satsningar inom ett antal prioriterade områden. Dessa är biovetenskap och bioteknik, informationsteknik och IT-forskning, materialvetenskap, humaniora och samhällsvetenskap, utbildningsvetenskap, konst, vårdvetenskap samt miljö och hållbar utveckling. Den redan beslutade myndighetsorganisationen för forskningsfinansiering föreslås i propositionen få förstärkta resurser.

Regeringen föreslår även att forskningens infrastruktur förstärks genom ökade anslag till vetenskaplig utrustning, bibliotek/arkiv och högpresterande datorsystem. Vidare görs en satsning på ett modernt djurhus vid Smittskyddsinstitutet.

Slutligen redovisas regeringens syn på forskningsbehov till stöd för skilda politikområden.

Vetenskapsrådet

Propositionen

Vetenskapsrådets främsta uppgift skall vara att stödja grundläggande, inomvetenskapligt motiverad forskning av högsta vetenskapliga kvalitet inom samtliga vetenskapsområden. Vetenskapsrådet skall överta de uppgifter som

i dag handhas av Forskningsrådsnämnden (FRN), Humanistisk-samhällsvetenskapliga forskningsrådet (HSFR), Medicinska forskningsrådet (MFR), Naturvetenskapliga forskningsrådet (NFR) och Teknikvetenskapliga forskningsrådet (TFR). Vetenskapsrådet skall svara för forskning inom humaniora och samhällsvetenskap inklusive det konstnärliga området, religionsvetenskap och rättsvetenskap, medicin inklusive vårdvetenskap, odontologi och farmaci, naturvetenskap, matematik och teknikvetenskap.

Inom Vetenskapsrådet inrättas tre ämnesråd med ansvar för humaniora-samhällsvetenskap, medicin respektive natur- och teknikvetenskap. Dessa disponerar huvudsakligen de medel för projektstöd som tidigare fördelats via de fyra forskningsråden, HSFR, MFR, NFR och TFR. Ämnesråden skall inom de ekonomiska ramar som anges i budgetpropositionen och regleringsbrev besluta om medelsfördelningen till forskningsprojekt och finansiering av anställningar för forskningsverksamhet inom sina respektive verksamhetsområden. Om Vetenskapsrådet utfärdar riktlinjer för denna medelsfördelning eller för satsningar på forskningsområden som är av särskild betydelse, skall dessa riktlinjer följas av ämnesråden. Strategiska avvägningar inom ansvarsområdet är en viktig uppgift för ämnesråden liksom att bevaka och underbygga svensk forsknings kvalitet.

Forskningsrådet för arbetsliv och socialvetenskap

Propositionen

Forskningsrådet för arbetsliv och socialvetenskap skall från det kommande årsskiftet överta hela ansvarsområdet för Socialvetenskapliga forskningsrådet (SFR) och delar av de ansvarsområden som hittills handhåfts av Rådet för arbetslivsforskning (RALF). Forskningsrådet för arbetsliv och socialvetenskap skall främja såväl grundläggande forskning som behovsstyrd forskning rörande välfärd, folkhälsa, omsorg, arbetsmarknad, arbetsorganisation och arbetsmiljö. Rådet övertar även det särskilda samordningsansvar som åvilat SFR för forskning om äldre, handikapp, internationell migration och etniska relationer samt för socialvetenskaplig alkoholforskning. Detta samordningsansvar bör enligt propositionen bl.a. manifesteras i att rådet regelbundet sammanför berörda finansärer och andra tyngre intressenter. Rådet får även ett brett och framtidsinriktat uppdrag att bidra till kunskapsuppbyggnaden i frågor som rör arbetsliv. Rådet bör bl.a. främja forskning om arbetsmarknaden och dess mekanismer samt forskning om arbetsmiljö och arbetsorganisation vilket bidrar till ett arbetsliv som är öppet för alla och präglas av jämställdhet, mångfald och möjligheter till inflytande och delaktighet.

Inom den forskning som rådet skall stödja är jämförande internationella perspektiv i ökad utsträckning önskvärda enligt regeringen. Det är därför viktigt att stimulera ökat svenskt deltagande i olika internationella sammanhang, bl.a. inom ramen för EU:s ramprogram för forskning. Rådet bör också samverka med andra länder inom ramen för European Science Foundation. Det är också önskvärt att rådet kan vara rådgivande till Styrelsen för internationellt utvecklingssamarbete (Sida) när det gäller Sidas stöd till forskning

Motion

I motion Ub6 av Bo Lundgren m.fl. (m) begärs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om organisationen för forskningsfinansiering (yrkande 11). Motionärerna anför att den överbyggnad Vetenskapsrådet är tänkt att få riskerar att få mycket skadliga konsekvenser. Centraliseringen tilltar och de s.k. ämnesråden löper risken att reduceras till osjälvständiga avdelningar. Motionärerna anför som första förslag att inrättandet av Vetenskapsrådets överbyggnad omedelbart bör avbrytas. I stället bör de tre ämnesråden göras till självständiga myndigheter. Motionärerna anför vidare att deras andra förslag gäller inrättandet av ett nationellt institut för hälsa och medicin (NIH) efter amerikansk förebild för bl.a. bioteknik med medicinsk inriktning, bioinformatik, klinisk forskning samt IT i hälso- och sjukvården. Institutet bör enligt motionärerna få ett brett ansvar för forskningsfinansieringen inom ett för Sverige vitalt område och under år 2001 bildas genom att Ämnesrådet för medicin och det av regeringen föreslagna Forskningsrådet för arbetsliv och socialvetenskap sammanförs i en organisation. Det kommande året bör utnyttjas för att ge institutet en ändamålsenlig struktur, lämpad för den överordnade finansieringsuppgift inom det breda hälsovetenskapliga området som motionärerna vill ge det.

Socialutskottets bedömning

Socialutskottet vidhåller sin uppfattning i yttrande (1999/2000:SoU6y) i våras till utbildningsutskottet med anledning av propositionen Forskning för framtiden – En ny organisation för forskningsfinansiering (prop. 1999/2000:81). Socialutskottet uttalade då, med anledning av en m-motion med liknande innehåll som den nu aktuella, att den föreslagna nya organisationen för forskningsfinansiering innebar förbättrade förutsättningar för kraftfulla forskningssatsningar inom t.ex. hälso- och sjukvårdens område. Motionen avstyrktes. Utskottet har inte ändrat inställning i saken.

Med hänvisning till det anförda anser socialutskottet att utbildningsutskottet bör avstyrka motion Ub6 (m) yrkande 11.

Socialutskottet föreslår att utbildningsutskottet ställer sig bakom vad som föreslås beträffande det nya Forskningsrådet för arbetsliv och socialvetenskap i avsnitt 7.3. i propositionen.

Säkerhetslaboratorium och nytt djurhus

Propositionen

Av de nya resurser som riksdagen anvisat för forskning och forskarutbildning under perioden 2001–2003 bör medel fördelas för att bygga ett modernt djurhus. Fördelningen bör öka successivt för att år 2003 uppgå till 20 miljo-

ner kronor. Av de nya resurserna föreslås i budgetpropositionen för år 2001 att 5 miljoner kronor fördelas för ändamålet under budgetåret.

Många medicinska framsteg har gjorts genom experiment som inbegriper djur. Det gäller exempelvis vacciner, behandling av tuberkulos, diabetes, högt blodtryck och cancer. I dag utvecklas metoder som gör det möjligt att utföra forskning på alternativa sätt, t.ex. med cellkulturer. Regering och riksdag har tidigare vidtagit en rad åtgärder för en restriktiv användning av experiment med djur. Fortfarande återstår en mängd angelägna medicinska problem som för sin lösning kräver fortsatt forskning, forskning som till stora delar förutsätter experiment med djur, heter det i propositionen.

Det är enligt regeringen önskvärt att svensk medicinsk forskning är föregångare när det gäller omsorgen om de djur som används i försöken. Det är därför angeläget att det nya primatdjurhuset byggs med en standard som inte bara uppfyller gällande minimikrav utan också återspeglar ett insiktsfullt och generöst förhållningssätt vad gäller omsorgen om försöksdjuren.

För att det i Sverige även fortsättningsvis skall kunna bedrivas kvalificerad forskning som kräver experiment med djur, framför allt om hiv/aids men även andra sjukdomar, kommer byggandet av ett nytt djurhus på Karolinska Institutets område att ingå i den forskningspolitiska struktursatsningen. Det gamla djurhuset uppfyller inte längre de djurhållningskrav som måste ställas på verksamheten. Regeringen har, enligt propositionen, under ärendets beredning övervägt alternativet att inte låta bygga ett nytt djurhus utan i stället låta berörd forskning flytta utomlands till någon av de få moderna anläggningar som finns. Detta har dock bedömts vara en oacceptabel lösning mot bakgrund av bl.a. Sveriges möjlighet att fylla en viktig funktion för den internationellt inriktade forskningen på området och samtidigt kunna upprätthålla en hög nationell beredskapsnivå.

Med hänsyn till rådande brister i nuvarande djurhus är det viktigt att det nya djurhuset kan tas i bruk inom en snar framtid. Det nya djurhuset beräknas stå klart under år 2002. Regeringen bedömer att de kraftigt ökade lokal-kostnaderna inte endast kan finansieras genom höjt avgiftsuttag från de forskare som utnyttjar anläggningen utan att anslaget till Smittskyddsinstitutet, som formellt ansvarar för djurhuset, bör höjas med ca 30 miljoner kronor.

Motion

I motion Ub5 av Marietta de Pourbaix-Lundin (m) yrkas att riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om det oacceptabla med ytterligare förseningar då det gäller nytt primathus (*yrkande 1*). Motionären anför att primathållningen vid Statens smittskyddsinstitut (SMI) har varit föremål för kritik under lång tid. Det nya huset skall enligt propositionen vara klart år 2002. Enligt dokument från Jordbruksverket så skulle verket ha erhållit information från SMI angående nybyggnationen senast den 1 juni 2000 för att det nya huset skulle vara färdigt år 2002. Någon information har dock inte lämnats till Jordbruksverket. Mot bakgrund härav och då projekteringen gång på gång blivit försenad framstår det enligt motionären som mycket tveksamt om tidsplanen som anges i propositionen skall hållas. Motionären yrkar vidare att riksdagen tillkännager för regeringen sin mening

Aktuellt

Av budgetpropositionen för år 2001 (utg.omr. 9 s. 60) framgår bl.a. följande:

SMI har inkommit med en skrivelse med redovisning av projektet att bygga ett nytt djurhus på Karolinska Institutets område samt hemställt om regeringens medgivande att få teckna ett hyreskontrakt för det nya djurhuset. Skrivelsen bereds för närvarande inom Regeringskansliet. Regeringen har i tidigare budgetpropositioner angivit att ett nytt djurhus bör byggas. Medel tillförs nu för detta ändamål. Byggstarten har försenats på grund av att byggprojektet inrymmer svåra avvägningar som skall samrådas med bl.a. de myndigheter som utövar djurskyddstillsyn.

SMI flyttar enligt nuvarande planer in i den nya säkerhetslaboratoriebyggnaden hösten 2000 samt i det nya djurhuset under 2002. Med anledning av detta kommer hyreskostnaderna att öka under det kommande året. Regeringen anser att SMI:s anslag bör höjas med 19,2 miljoner kronor till följd av ökade hyreskostnader och kostnader som uppkommer i samband med byggnationen av ett nytt djurhus.

Socialutskottets bedömning

Utskottet delar motionärens uppfattning i motion Ub5 (m) att det är väsentligt att det nya djurhus som är under uppförande på Karolinska Institutets område färdigställs och tas i bruk snarast. Enligt utskottets mening saknas det dock skäl att nu utgå från att den tidsplan som föreligger inte skulle vara realistisk. Något tillkännagivande från riksdagen behövs inte. Med hänvisning till det anförda anser socialutskottet att utbildningsutskottet bör avstyrka motion Ub5 (m) yrkande 1.

Socialutskottet utgår ifrån att den forskning som bedrivs vid Smittskyddsinstitutet äger rum med iakttagande av samtliga relevanta bestämmelser på området. Socialutskottet anser mot bakgrund härav att utbildningsutskottet även bör avstyrka motion Ub5 (m) yrkande 3.

Forskning till stöd för andra politikområden m.m.

Propositionen

Hälso- och sjukvården är en mycket kunskapsintensiv verksamhet i snabb utveckling. En allt större andel av omhändertagandet av patienterna sker i primärvården. Forskning ger ständigt ny kunskap om sjukdomars uppkomst, om metoder för behandling och vård av sjuka, etc. Samhället måste på ett effektivt sätt kunna värdera olika medicinska metoder för att kunna välja de mest effektiva, samtidigt som metoder som av olika skäl blivit inaktuella kan utmönstras. Användningen av läkemedel utgör en integrerad del av hälso- och sjukvården varför forskningen kring läkemedel har stor betydelse inom området enligt propositionen.

I sammanhanget nämns att forskning om nya läkemedel är en stor fråga inom EU. Inom EU:s femte ramprogram för forskning finns ett särskilt program (Quality of Life and Management of Living Resources Programme) där projekt med anknytning till läkemedelsforskning kan ansöka om bidrag.

2000/01:UbU6
Bilaga 2

Motion

I motion So372 av *Leif Carlson (m)* begärs ett tillkännagivande om vad i motionen anförts om behovet av nationell och långsiktig uppföljning och utvärdering av läkemedel till kroniskt sjuka. Motionären anför att det i snabb takt kommer fram nya effektiva och dyra läkemedel som underlättar livet för många kroniskt sjuka. När ett läkemedelsbolag har fått en medicin godkänd, upphör emellertid dess ansvar för att följa upp medicinens inverkan på patienterna. Det gör att det uppkommer ett glapp i ansvarskedjan. Ett system för långsiktig uppföljning av mediciner som rör kroniskt sjuka är därför viktigt enligt motionären. Register finns för de personer som utvärderats under försökstiden, och det är därför möjligt att fortsätta det arbete som påbörjats. Ett ytterligare skäl att göra detta är att dessa mediciner är mycket dyra, varför felaktigt användande av dem innebär ett resursslöseri. Motionären pekar även på att det på längre sikt vore angeläget att inom EU skärpa kraven på utvärderingsansvar när det gäller att få mediciner avsedda för kroniska sjukdomar registrerade.

Socialutskottets bedömning

Utskottet delar motionärens bedömning att det föreligger ett behov av en nationell och långsiktig uppföljning och utvärdering av läkemedel till kroniskt sjuka. Att så sker är som framförts i motionen av stor vikt för såväl patientsäkerheten som av ekonomiska skäl. Utskottet anser dock inte att något tillkännagivande till regeringen är erforderligt.

Med hänvisning till det anförda anser socialutskottet att utbildningsutskottet bör avstyrka motion So372 (m).

Stockholm den 24 oktober 2000

På socialutskottets vägnar

Ingrid Burman

I beslutet har deltagit: Ingrid Burman (v), Susanne Eberstein (s), Margareta Israelsson (s), Chatrine Pålsson (kd), Leif Carlson (m), Conny Öhman (s), Hans Hjortzberg-Nordlund (m), Lars U Granberg (s), Elisebeht Markström (s), Rolf Olsson (v), Cristina Husmark Pehrsson (m), Kenneth Johansson (c), Catherine Persson (s), Lars Elinderson (m), Ester Lindstedt-Staaf (kd) och Harald Nordlund (fp).

Organisationen för forskningsfinansiering

Leif Carlson, Hans Hjortzberg-Nordlund, Cristina Husmark Pehrsson och Lars Elinderson (alla m) anser att utskottets bedömning bort ha följande lydelse:

Socialutskottet anser att den överbyggnad som Vetenskapsrådet är tänkt att få riskerar att få mycket skadliga konsekvenser. Centraliseringen tilltar och de s.k. ämnesråden löper risk att reduceras till osjälvständiga avdelningar. Inrättandet av Vetenskapsrådets överbyggnad bör därför omedelbart avbrytas. I stället bör de tre ämnesråden göras till självständiga myndigheter. Utskottet delar motionärernas bedömning att ett nationellt institut för hälsa och medicin (NIH) efter amerikansk förebild för bl.a. bioteknik med medicinsk inriktning, bioinformatik, klinisk forskning samt IT i hälso- och sjukvården bör inrättas. Enkelt uttryckt skall målet för ett sådant institut vara att samla ny kunskap för att hjälpa till att förebygga, diagnostisera och behandla ohälsa, sjukdomar och funktionsnedsättningar. Verksamheten bör omfatta allt från de mest sällsynta genetiskt betingade tillstånden till vanliga förkylningar. Detta kan ske genom bl.a. forskning i egna laboratorier, stöd till forskare på universitet, i utbildning, på sjukhus och forskningsinstitutioner samt genom hjälp med utbildning av forskare.

Institutet får härigenom ett brett ansvar för forskningsfinansieringen inom ett för Sverige vitalt forskningsområde. Institutet bör bildas under 2001 genom att Ämnesrådet för medicin, och det av regeringen föreslagna Forskningsrådet för arbetsliv och socialvetenskap sammanförs i en organisation. Moderata samlingspartiet har i sitt budgetförslag beträffande utgiftsområde 16 anvisat 520 miljoner kronor till det medicinska ämnesrådet samt därtill 300 miljoner kronor under en treårsperiod för att möjliggöra en stark start för det nationella institutet för hälsa och medicin. Det kommande året bör utnyttjas för att ge institutet en ändamålsenlig struktur, lämpad för den överordnade finansieringsuppgift som utskottet anser att institutet bör få.

Utskottet anser att riksdagen med anledning av motion Ub6 (m) yrkande 11 bör ge regeringen detta till känna.

Säkerhetslaboratorium och nytt djurhus

Leif Carlson, Hans Hjortzberg-Nordlund, Cristina Husmark Pehrsson och Lars Elinderson (alla m) anser att andra stycket i utskottets bedömning bort ha följande lydelse:

Vid Smittskyddsinstitutet (SMI) bedrivs i dag både hivforskning och annan forskning. Av propositionen framgår inte om det gjorts någon genomlysning av behovet av den forskning som sker på apor i SMI:s lokaler i förhållande till annan internationell forskning, såväl djurbaserad forskning som forskning som bygger på alternativa metoder. I samband med skapandet av ett nationellt institut för hälsa och medicin och utformningen av en ändamålsenlig struktur för detta är det därför, enligt utskottets mening, lämpligt att en genomlysning av all den verksamhet som sker vid SMI görs för att man bl.a.

skall kunna ta ställning till lämpligaste framtida verksamhetsform i relation till det nya institutet.

Utskottet anser att riksdagen med anledning av motion Ub5 (m) yrkande 3 bör ge regeringen detta till känna.

2000/01:UbU6
Bilaga 2

Långsiktig uppföljning och utvärdering av läkemedel för kroniskt sjuka

Chatrine Pålsson (kd), Leif Carlson (m), Hans Hjortzberg-Nordlund (m), Cristina Husmark Pehrsson (m), Kenneth Johansson (c), Lars Elinderson (m), Ester Lindstedt-Staaf (kd) och Harald Nordlund (fp) anser att utskottets bedömning bort ha följande lydelse:

Nya effektiva och dyra mediciner som underlättar livet för många kroniskt sjuka tillkommer nu i snabb takt. De nya medicinerna skapar dock vissa problem som enligt utskottets mening måste observeras. Som exempel kan de under de senaste året registrerade nya medicinerna mot ledgångsreumatism tas. Vad beträffar två av dessa, s.k. TNF-alfablockerare ger de mycket bra effekt för cirka en tredjedel av de behandlade. Medicinerna botar dock inte, utan måste troligen tas hela livet för att ge effekt. Detta faktum gör att oron för biverkningar är högst befogad. När ett läkemedelsbolag har fått en medicin godkänd, upphör bolagets ansvar för att följa upp medicinens inverkan på patienterna. Det gör att det uppkommer ett glapp i ansvarskedjan. Utskottet anser därför att ett system för långsiktig uppföljning av mediciner som rör kroniskt sjuka är viktigt. Register finns för de personer som utvärderats under försökstiden och det är därför möjligt att fortsätta det arbete som påbörjats. Stor hänsyn till den personliga integriteten måste givetvis tas vid sådan forskning. Ett ytterligare skäl för en långsiktig uppföljning är att dessa mediciner är mycket dyra, varför fel användande av dem innebär ett resurs-slöseri. Utskottet anser även att det på längre sikt är angeläget att inom EU skärpa kraven på utvärderingsansvar när det gäller att få mediciner avsedda för kroniska sjukdomar registrerade.

Vad utskottet anfört med anledning av motion So372 (m) bör riksdagen ge regeringen till känna.

Till utbildningsutskottet

Utbildningsutskottet har berett näringsutskottet tillfälle att yttra sig över proposition 2000/01:3 om forskning och förnyelse jämte motioner. Näringsutskottets yttrande koncentreras till frågor om tillämpad forskning och om det nya verket för innovationssystem.

I den nämnda propositionen om forskning och förnyelse redovisas regeringens syn på forskningspolitikens inriktning under åren 2001–2003. Mot bakgrund av det förestående generationsskiftet inom svensk forskning föreslås satsningar på forskarutbildning i form av forskarskolor m.m. Vidare tar regeringen upp behovet av att skapa bättre förutsättningar för kraftsamling inom strategiska forskningsområden och föreslår särskilda satsningar inom ett antal prioriterade områden.

Riksdagen har under våren 2000 beslutat om att den 1 januari 2001 inrätta en ny myndighetsorganisation för forskningsfinansiering (prop. 1999/2000:81, bet. 1999/2000:UbU17). Den nya myndighetsstrukturen innebär att tre nya forskningsråd och en ny myndighet för finansiering av forskning och utvecklingsarbete inrättas. Vidare beslutade riksdagen om vissa organisationsfrågor inom näringspolitiken (prop. 1999/2000:71, bet. 1999/2000:NU17). Bland annat bildas en ny myndighet för företagsutveckling den 1 januari 2001 vilken skall svara för uppgifter som för närvarande handhas av Närings- och teknikutvecklingsverket (NUTEK) och ALMI Företagspartner AB. Syftet är att skapa en myndighet med stark näringslivsförankring som utgör ett kompetenscentrum för företagsutveckling, entreprenörskap och finansiering. Vid samma tidpunkt inrättas vidare en ny myndighet med uppgift att svara för analyser, omvärldsbevakning och utvärderingar inom närings-, innovations- och regionalpolitikens områden. De båda sistnämnda myndigheterna samt myndigheten för finansiering av forskning och utvecklingsarbete inrättas under Näringsdepartementet (och ingår i näringsutskottets beredningsområde).

Näringsutskottet

Propositionen

En sammanfattning

Målet är att göra Sverige till ett modernt kunskapssamhälle som omfattar alla, sägs det i propositionen. Mot denna bakgrund framläggs olika förslag med anknytning till forskningspolitikens inriktning.

Enligt regeringen bör högskolelagen (1992:1434) ändras genom ett tillägg med innebörd att vetenskapens trovärdighet och god forskningssed skall värnas i universitetens och högskolornas verksamhet.

I propositionen redovisas regeringens bedömningar av hur de av riksdagen anvisade resurserna för forskning och forskarutbildning bör fördelas för att tillgodose strategiska behov inom dessa områden. För att möta de kommande pensionsavgångarna inom svensk forskning och det ökade behovet av forskarutbildade föreslås satsningar på forskarutbildning i form av forskarskolor samt medel för rekrytering av unga forskare. Vidare föreslås särskilda satsningar inom ett antal prioriterade forskningsområden. Dessa är biovetenskap och bioteknik, informationsteknik och IT-forskning, materialvetenskap, humaniora och samhällsvetenskap, utbildningsvetenskap, konst, vårdvetenskap samt miljö och hållbar utveckling.

Vidare utvecklar regeringen sin syn på den nya myndighetsorganisationen för forskningsfinansiering, som enligt regeringen skall få utökade resurser. Utbyggnaden av de nya universiteten i Karlstad, Växjö och Örebro fortsätter enligt vad som sägs i propositionen. Alla högskolor föreslås få förstärkta forskningsresurser. Ökade anslag föreslås också till forskningens infrastruktur, dvs. vetenskaplig utrustning, datorsystem m.m. Regeringen redovisar dessutom sin syn på forskningsbehoven inom olika politikområden.

Instrumenten för genomförande

Den nya organisationen, vilken träder i kraft den 1 januari 2001, syftar till att åstadkomma en stärkt organisation för forskningsfinansiering. En organisationskommitté har tillsatts med uppgift att förbereda och genomföra bildandet av de nya myndigheterna. Enligt regeringen kommer den nya organisationen att ge väsentligt bättre villkor för att stimulera tvär- och mångvetenskaplig forskning.

För att stärka grundforskningens roll och samtidigt öka kvalitetskraven genom forskarstyre inrättas tre forskningsråd med forskarmajoritet i styrelsen, nämligen Vetenskapsrådet samt ett forskningsråd för arbetsliv och socialvetenskap och ett forskningsråd för miljö, areella näringar och samhällsbyggande. Inom Vetenskapsrådet skall finnas ämnesråd för humaniora-samhällsvetenskap, medicin respektive natur- och teknikvetenskap. Organisationen av den behovsstyrda forskningen förverkligas med hjälp av Verket för innovationssystem, som den nya myndigheten skall kallas.

Verket för innovationssystem

Regeringen gör bedömningen att av de nya resurser som riksdagen beräknat för forskning och forskarutbildning under åren 2001–2003 bör totalt 40 miljoner kronor fördelas till Verket för innovationssystem och användas för forskning och utvecklingsarbete inom strategiska områden. Beträffande användningsområdet för de nya resurserna bör enligt regeringen gälla att forskningen inom bioteknik respektive informationsteknik får stöd med 20 miljoner kronor vardera.

Verksamheten inom Verket för innovationssystem skall svara såväl mot näringslivets som mot delar av det övriga samhällets behov enligt vad som sägs i propositionen. I stora drag kommer verket att överta de ansvarsområ-

den och resurser som i dag handhas av Kommunikationsforskningsberedningen (KFB), de FoU-finansierande delarna av Närings- och teknikutvecklingsverket (NUTEK) och Rådet för arbetslivsforskning (RALF). Vidare föreslås verket svara för att resultaten från projektet Teknisk Framsyn tas till vara. De nya satsningarna ger tillsammans med de ingående resurserna från KFB, NUTEK, och RALF en total budget för år 2001 om drygt en miljard kronor (inklusive förvaltningskostnader).

Ett antal större långsiktiga program för samverkan mellan forskare och företag kommer enligt regeringen att få sin finansiering genom Verket för innovationssystem. Till dessa hör Kompetenscentrum, IT i verkstadsindustrin, Programmet för fordonsteknisk forskning och Nationella flygtekniska forskningsprogrammet.

Strategiska, tillämpade och tvärvetenskapliga teknikområden bör förstärkas inom ramen för verkets verksamhet. Vidare framhåller regeringen att det är av största vikt att verket befrämjar genusperspektivet i sina insatser.

Motionerna

Två motionsyrkanden tangerar näringsutskottets beredningsområde. Moderata samlingspartiet tar i motion 2000/01:Ub6 (yrkande 8) upp avvägningar mellan koncentration, profilering och decentralisering av forskningsresurserna. Det nämns att Sverige i dag har s.k. kunskapskluster av hög internationell klass, bl.a. i Stockholm-Uppsala, Malmö-Lund, Karlskrona-Ronneby och Kiruna. Motionärerna anser att det är av central betydelse att dessa kluster stärks, inte bara för de berörda regionerna utan för hela landet. Däremot bör forskningsresurserna aldrig fördelas av regionalpolitiska skäl eller som en kompensation för en förbandsnedläggning, sägs det i motionen.

I motion 2000/01:Ub9 (s) anser motionärerna (yrkande 1) att det finns behov av att utveckla innovationssystem för forskning och förnyelse av den offentliga sektorn. Den tredje uppgiften inom universitet och högskolor liksom tillkomsten av Verket för innovationssystem syftar enligt motionärerna till att få en koppling mellan vetenskapliga resultat och kommersiella genombrott för produkter och tjänster. Forskningspolitiken bör därför kompletteras med förslag om hur staten, kommunerna och landstingen kan samverka om att utveckla innovationssystem för offentlig sektor.

Vissa kompletterande uppgifter

Regeringen beslutade i april 2000 att tillkalla en organisationskommitté med uppgift (dir. 2000:33) att förbereda bildandet av de aktuella fyra nya myndigheterna – Vetenskapsrådet, Forskningsrådet för sociala frågor och arbetsliv, Forskningsrådet för miljö, lantbruk och samhällsplanering samt FoU-myndigheten. Organisationskommittén har i augusti 2000 till regeringen överlämnat en delrapport, Forskningsfinansiering i samverkan – Budgetförslag, inriktning och organisation av de nya myndigheterna för forskningsfinansiering.

Organisationskommittén har föreslagit att den nya FoU-myndigheten skall benämnas Verket för Innovationssystem, med förkortningen Vinnova. I delrapporten uppskattas antalet anställda vid myndigheten till 140–150 personer, vilka kommer från KFB, NUTEK och RALF.

Enligt vad näringsutskottet har inhämtat bedrivs planering och arbete för att Vinnova skall kunna starta sin verksamhet som en myndighet den 1 januari 2001. Myndigheterna KFB, NUTEK och RALF har för närvarande arbetsplatser på tre olika ställen i Stockholm. Enligt uppgift kommer all personal att flytta in i gemensamma och centralt belägna lokaler i Stockholm under hösten 2001.

I budgetpropositionen (prop. 2000/01:1, utgiftsområde 24) föreslås två nya anslag, 26:1 Verket för innovationssystem: Förvaltningskostnader och 26:2 Verket för innovationssystem: Forskning och utveckling. Anslaget för förvaltningskostnader föreslås uppgå till ca 112 miljoner kronor för år 2001 och anslaget för forskning och utveckling till ca 1 006 miljoner kronor. För sistnämnda anslag bör det ankomma på regeringen att besluta om den närmare fördelningen av medlen, enligt vad som sägs i budgetpropositionen.

När det gäller yrkandet om forskning och förnyelse av den offentliga sektorn i motion 2000/01:Ub9 (s) kan det nämnas att frågor om forskning om den offentliga sektorn tas upp i den aktuella propositionen (s. 210). Det framgår att ansvaret för att genomföra programmet Forskning om offentlig sektor för närvarande ligger på Humanistisk-samhällsvetenskapliga forskningsrådet (HSFR) och att programmet är finansierat till år 2005. Inom kort kommer en utvärdering att genomföras genom HSFR:s försorg. Vidare redovisas att Svenska Kommunförbundet och Landstingsförbundet har inlämnat förslag om en gemensam forskningsstrategi till regeringen. I denna anges ett antal forskningsfrågor som är aktuella för hela den offentliga sektorn. Förbunden anser att forskningen om den offentliga sektorn i ökad utsträckning bör vara en gemensam angelägenhet för staten, kommunerna och landstingen. Enligt vad som sägs i propositionen delar regeringen förbundens syn på behovet av en ökad samverkan och dialog om den framtida forskningen om den offentliga sektorn. Dialogen bör leda till förslag på åtgärder som stärker forskningen, identifierar forskningsområden och klargör hur ett ökat gemensamt ansvar bör utvecklas.

Mot bakgrund av det här aktuella yrkandet i den andra motionen, 2000/01:Ub6 (m), kan det redovisas att den regionalpolitiska utredningen i september 2000 avlämnade sitt slutbetänkande (SOU 2000:87). I enlighet med sitt uppdrag (dir. 1999:2) har kommittén lämnat förslag om hur den svenska regionalpolitiken skall inriktas och utformas under 2000-talets början. Enligt företrädare för Näringsdepartementet planeras efter sedvanligt remissförfarande en proposition under andra halvåret 2001.

I betänkandet har förslagen indelats i de tre huvudområdena Regional strukturpolitik, Regional stimulanspolitik och Regional välfärdspolitik. För vart och ett av huvudområdena föreslås övergripande mål, delmål och medel. Inom området Regional strukturpolitik preciseras de regionala målen för utbildningsområdet till bl.a. ökad samverkan mellan högskola, näringsliv och det omgivande samhället. Som ett av medlen anges att högskolans långsikt-

tiga inriktning och profilering bör ges ökad uppmärksamhet i den regionala planeringen.

Enligt kommittén är det osäkert vad närheten till forskning betyder för det lokala/regionala näringslivet. Vidare konstateras det att antalet aktörer med uppgift att vara en länk mellan forskning och näringsliv har ökat starkt under senare år. Enligt andra studier finns det en "överetablering" av sådana aktörer. Utredningens slutsats är att det framför allt är de personliga kontakterna mellan forskare och företagare som är av betydelse för en fruktbar samverkan. Sådana kontakter är i dag bäst utvecklade när det gäller de större företagen.

Näringsutskottets ställningstagande

Det nya verket för innovationssystem, Vinnova, är ett led i satsningen på en stärkt organisation för forskningsfinansiering. Av särskilt intresse är att Vinnova skall verka för att ny kunskap tas till vara och omsätts i produkter, processer, tjänster, regelverk och arbetsliv. Inom sitt ansvarsområde bör Vinnova svara mot behov såväl i näringslivet som i offentlig verksamhet. Med hänsyn till detta ansvar och även till vad som ovan anförts om Svenska Kommunförbundets och Landstingsförbundets syn på den framtida forskningen om den offentliga sektorn anser näringsutskottet att det aktuella yrkandet i motion 2000/01:Ub9 (s) bör avstyrkas av utbildningsutskottet.

Näringsutskottet vill därutöver understryka vikten av att skapa långsiktighet och kontinuitet beträffande systemet med de svenska industriforskningsinstituterna.

Näringsutskottet anser vidare, i likhet med regeringen, att det är angeläget att universitetens och högskolornas samverkan med det omgivande samhället ökar. Det gäller kontakter med företag och näringsliv, kommuner, landsting, myndigheter, organisationer och allmänhet. På sikt innebär detta en breddning av forskningspolitikens förankring, även ur regional synpunkt. Bland annat bör lärosätena i större utsträckning än tidigare ingå i det fortsatta arbetet med de regionala tillväxtavtalen.

När det gäller frågan om forskningens regionalpolitiska betydelse har näringsutskottet noterat att någon säker kunskap på detta område inte finns. Detta föranleder näringsutskottet att förespråka en balanserad ståndpunkt. Enligt näringsutskottets mening skall forskningsresurser aldrig fördelas av enbart regionalpolitiska skäl, men å andra sidan går det inte att bortse från att framgångsrika högskolor såsom Rymdhögskolan i Kiruna och Blekinge Tekniska Högskola, är av betydelse även från regionalpolitisk synpunkt. Näringsutskottet instämmer därför inte med motionärerna i motion 2000/01:Ub6 (m). Det aktuella yrkandet i motionen bör således avstyrkas av utbildningsutskottet.

På näringsutskottets vägnar

Per Westerberg

I beslutet har deltagit: Per Westerberg (m), Barbro Andersson Öhrn (s), Reynoldh Furustrand (s), Lennart Beijer (v), Göran Hägglund (kd), Karin Falkmer (m), Sylvia Lindgren (s), Ola Karlsson (m), Nils-Göran Holmqvist (s), Marie Granlund (s), Gunilla Wahlén (v), Inger Strömbom (kd), Ola Sundell (m), Ingegerd Saarinen (mp), Åke Sandström (c), Eva Flyborg (fp) och Anne Ludvigsson (s).

Avvikande mening

Per Westerberg, Karin Falkmer, Ola Karlsson och Ola Sundell (alla m) anser att den del av näringsutskottets ställningstagande som börjar med "Näringsutskottet anser" och slutar med "av utbildningsutskottet" bort ha följande lydelse:

Enligt näringsutskottets uppfattning bör forskningspolitiken syfta till att stimulera de forskningsinstitutioner som håller högst kvalitet. Sådana exempel är bl.a. Rymdhögskolan i Kiruna och Blekinge Tekniska Högskola, vilka nått framgång genom specialisering. Andra exempel finns inom de stora klustren Stockholm-Uppsala och Malmö-Lund, vilka håller världsklass inom IT och bioteknik. Dessa är av central betydelse, inte bara för de berörda regionerna utan för hela landet. Näringsutskottet instämmer därför med uppfattningen i motion 2000/01:Ub6 (m) om att forskningsresurser aldrig bör fördelas enbart av regionalpolitiska skäl eller som kompensation efter t.ex. en förbandsnedläggning. Utbildningsutskottet bör således tillstyrka det aktuella motionsyrkandet.

Särskilt yttrande

Ingegerd Saarinen (mp) anför:

Enligt vad näringsutskottet inhämtat kommer FoU-myndigheten Vinnova att lokaliseras till Stockholm. Det får förmodas att regeringen i sin diskussion om lokaliseringen av Vinnova har aktualiserat de gällande principerna för utlokalisering av statliga myndigheter, vilka näringsutskottet senast redogjort för i sitt betänkande 1999/2000:NU10.

Sammanfattning.....	1
Propositionen.....	2
Skrivelsen	2
Motionerna	2
Utskottet	8
Inledning.....	8
Utarbetandet av och innehållet i regeringens forskningspolitiska förslag	9
Övergripande frågor.....	10
Sveriges forskningssamverkan med EU.....	13
Prioriterade forskningsområden	14
Propositionen	14
Motionerna	15
Utskottets bedömning.....	16
Jämställdhet och genusforskning	17
Forskningsetik.....	19
Propositionen	19
Motionerna	19
Utskottets bedömning.....	20
Forskningsinformation	20
En ny myndighetsorganisation.....	21
Vetenskapsrådet	21
Propositionen och regeringens skrivelse.....	21
Motionerna	23
Forskningsrådet för arbetsliv och socialvetenskap	25
Propositionen.....	25
Motionerna	25
Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande	25
Propositionen.....	25
Motion	26
Verket för innovationssystem.....	26
Utskottets bedömning.....	26
Universitet och högskolor som forskningsutförare	27
Forskarutbildning.....	28
Forskarskolor	28
Propositionen.....	28
Motionerna	32
Andra frågor rörande forskarutbildningen.....	33
Propositionen.....	33
Motionerna	33
Utskottets bedömning.....	33
Högskolans anställda	35
Finansiering av forskning vid universitet och högskolor	36
Högskolans samverkan med det omgivande samhället	37

Övriga frågor.....	38
Säkerhetslaboratorium och nytt djurhus.....	38
Forskning till stöd för andra politikområden.....	38
Hemställan	39
Reservationer	41
1. Utarbetandet av och innehållet i regeringens forskningspolitiska förslag (mom. 1) – m, kd, c, fp	41
2. Övergripande frågor, m.m. (mom. 2, 4, 5, 7, 9, 10, 12 och 14) – m	42
3. Övergripande frågor, m.m. (mom. 2, 4, 5, 7, 9 och 11) – kd.....	46
4. Övergripande frågor, m.m. (mom. 2, 4, 9, 10, 11, 13 och 14) – c...	49
5. Övergripande frågor, m.m. (mom. 2, 4 och 9) – fp	52
6. Övergripande frågor (mom. 2) – v	54
7. Utredning om hinder för kvinnor att verka på lika villkor inom forskningen, m.m. (mom. 6) – m, kd, fp	55
8. Forskarutbildning, m.m. (mom. 11 och 15) – m, fp	55
Särskilda yttranden	56
1. Övergripande frågor (mom. 2) – fp.....	56
2. Prioriterade forskningsområden (mom. 4) – v	57
Bilagor	58
1. Förslag till lag om ändring i högskolelagen (1992:1434)	58
2. Socialutskottets yttrande 2000/01:SoU2y	59
3. Näringsutskottets yttrande 2000/01:NU1y	67